

КК 37

3-05

Есман
Зикибаев
Ак
аңгын

И

И

23180

Қандай ұшқыр бүгінде қиял, арман...
Тастүлектей шырқаған ұялардан,
Бір биікке жетсең-ақ,

Бір биігі

Қол былғайды құздардан, қиялардан...

Еслам
Зікібаев
Ақ
айдын.

Өлеңдер
мен поэмалар

«ЖАЗУШЫ» БАСПАСЫ
Алматы — 1980

023180

Есләм Зікібаев

393 Ақ айдын: Өлеңдер мен поэмалар.— Алматы: Жазушы, 1980.—136 бет.

Ақынның жаңа жинағына соңғы жылдары жазған жаңа шығармалары енді. Ол өз туындыларында туған елге, өскен жерге деген перзенттік махаббатын паш етіп, шынайы сыр шертеді. «Уақыт үні» поэмасы — балалық шағы Ұлы Отан соғысының өртіне шарпылған сол кездегі балғын ұрпақтың көңіл күйі, бүгінгі жастарға айтар жүрек сөзі.

Каз2

З $\frac{70700-152}{402(05)-80}$ 94—80 4702230200 © «Жазушы», 1980.

ВЕБЛИ
ГОРОД ПЕТРОПАВЛОВСК

012

Бірінші бөлім

Қарағым-ау!

Мені туған жазира дала мынау,

Алқабы — егін жайқалған,

Алабы — бау.

Төсіндегі көп көлдер мөлтілдеген

Құралайдың қарақат жанары ма-ау!

Кетпесем де шығандап, шалқып бірден,

Кезім жоқ жеңілді іздеп,

қалқып жүрген.

Қиында да қиялап жолға шыққам,

Қаршадайдан ат жалын тартып мінгем.

Демеймін:

— Басқалардан артықпын мен,

Қуанам еңбек етсем балқып бір дем.

Сол еңбектің арқасы —

Ұғын, балам,

Кездерім шаттықпенен шалқып күлген.

Тербеп тұрған ойы мен қырда дәнін

Сыры да,

Жыры да ... көп бұл даланың.

Әкеме атам айтыпты,

Мен әкемнен

Талай-талай аңызын тыңдағанмын.

Тыңдағам да,

Кеудеме құйып алғам,

Талай-талай тарихтың сыйы қалған.

Бабамызды қаншама қан қақсатып,
Сергелдеңмен сенделткен күйік-арман.

Кездер болған құтынан жұты басым,
Бір мәрте ұтсаң,
Мың мәрте ұтыласың.
Тағдыр салған қыл бұрау —
Тақымыңа

Батады,
Қайда барып құтыласың.

Кей жылдары алапат өрттен жаман,
Аштық пенен айықпас дерт жайлаған.
Қайда апарып құярын біле алмаған —
Ерлерінің жанында кек қайнаған.

Кек қайнаған,
Өн бойын ыза бұған,
Елес-арман алдаған,
Қыза құған.
Талай мәрте құлаған қапылыста
Құтылам деп тағдырдың тұзағынан.

Құтылам деп мерт болған.
Тұра алмаған,
Адастырған сан соқпақ бұраңдаған.
Шыңға шығар кезінде шығандаған
Шырғалаңнан шырмалып шыға алмаған..

Тар қапаста тас тағдыр бабамызды
Бір емес,
Екі де емес...
Мың алдаған —
Өміріңе сабақ ал бұдан,
Балам.

Мына дала —
Сол дала. Қара, күнім!
Көкірегі шер-шемен,
Жанары мұң,
Өткізген жер жеті атаң балалығын.
Енді міне дүниені дүбірлетіп,
Жеткізген жер Замана даналығын.

Мына дала —
Сол дала. Қара бүгін,
Құшағына толтырып лала гүлін
Өткізген жер әкең де балалығын.
Жыр еткен жер,
Қолынан түлеткен жер
Қиығында күлкі ойнап жанарының.
Қара бүгін сол жерге.
Қара, күнім!

Көрдің бе әне —
Менің де құрдасым жүр,
Көрдің бе әне —
Сенің де құрдасың жүр,
Әке-бала бізге ұсап сырласып жүр,
Құлақ қойып азырақ тыңдашы бір
Жас-кәріге уақыты,
Бақыты ортақ —
Дүниені түлеткен тың ғасыр бұл.

Екеуі де ақ дәнді сапырады.
Екеуі де ақ дәмге шақырады.
Теңіз болып телегей жатыр әне
Дән-дария толқыған атырабы.

Бұл далада жігіт боп гүл де тергем,
Бұл даланы суарғам күнде термен.

Он сегізде —
Өзіңдей өндірі кезім,
Тыңға келгендерменен тың көтергем.

Тың көтергем,
Тың жерге түрен салғам,
Іркіп қалмай барымды түгел салғам.
Білгің келсе әкеңді,
Ең алдымен
Сұрап әл ана отырған Түген шалдан.

Түкеңнің дүрілдеген жас күні еді,
Бір колхоз —
Төрт ауылдың бастығы еді.
Сөзге ұста,
Ақылға кен, әрі икемді,
Қолы да бір кісідей бас біледі.

Дер шағы.
Домалап тұр тасы да өрге,
Сонда да қыр көрсетпес тасып елге.
Әр істі дөңгелентіп жіберетін
Тіл тауып кәрісімен, жасымен де...

Бәлкім ол баласынды әлде мені—
Көп сөйлеп, кейбіреуше сәндемеді.
Есімде:
— Жолдамамен оқытамыз,
Әзірше тіркеуші боп бар,— дегені...

Иә, солай,
Тіркеуші боп тың игердім —
Тілгілеп тілерсегін шиыр жердің.
Несіне жасырайын,
Алғашқыда
Құлан аспас қиядай қиын көрдім.

Әрі тарих,
Әрі бұл өмірбаян,
Бәрі шындық —
Ете алман жоғын баян.
Сүтпісірім таңдарда ұйқым қанбай
Жүргенім бүгінгідей көңілге аян.

Өмірбаян —
Мен елмен тың көтердім,
Тірліктің несібесін күнде тердім.
Әкем маған үйреткен қаршадайдан:
«Ел мөрейн өсіру — міндеті ердің!»

Жиырма бес жыл —
Қысы бар, жазы да бар,
Тыңда туған қаншама қазына бар.
Талай-талай көңілде базына бар —
Әні де бар,
Таусылмас сазы да бар.
Кеудем менің күйсандық жазып алар.

Дұрыс, балам, ұғынып-түсінгенің,
Теңіздегі тамшыдай ісім менің.
Мақтана алам сонда да,
Молшылықты
Қолмен көтергендердің ішіндемін,
Ер намысын ешқашан түсірмедім.

Жан емеспін керіліп күй таңдаған,
Біліп жүрсін кей мұңдар қиқаңдаған.
Нан бар жерде ән барын жастай ұққан
Сенің әкең, ұялма — диқан, балам!

Қазірде де білемін нан қадірін,
Нан өмірдің үзігін жалғады мың,

Нан жоқ жерде байлықты таңдады кім
Өзің үшін алдымен дән сеуіп ал
Бұла күшің бойыңда барда, күнім!

Алқабы — егін жайқалған,
Алабы — бау,
Бас еншің — атамирас дала мынау.
Осы жердің қасиетін түсіне алсаң,
Қор болмайсың өмірде, қарағым-ау,
Түсіне алсаң, жарадың,
Жарадың-ау!

Заулап әлі-ақ өтеді сері күнің,
Жастықтың да басарсың желік үнін.
Менің де әкем айтулы диқан еді
Дейтін болсын ертең күн сенің ұлың,
Ұқтыра алсаң....
Ғанибет тегі мұның.

Ұзақ жолда жақсы да,
Жаман да ... бар —
Ұлым!
Ұлың алдымен саған қарар,
Жеті атамнан қалған жер саған қалар,
Дән себер диқан-баба аман болса,
Айналайын далам да аман болар,
Аман болар!

Өтті бір жыл —
 Өтті бір жыл тағы да,
 Жаңа жылдың алаулады таңы да.
 Өтті бір жыл —
 Бір ғасырға бергісіз,
 Бақыт болып ұялаған жаным.

Өтті бір жыл!
 Кәне, бізге не берді,
 Қай билкке шығандатты ер Елді.
 Ұлы тарих таразысы өлшейді
 Бергенім не,
 Алғаным не дегенді.

Шаттығымды —
 Шабытымды шайқаған,
 Жыл, меніңше —
 Шет-шегі жоқ байтақ ән.
 Мың тоғыз жүз жетпіс жеті — Елімнің
 Алпыс асқар асуы деп айта алам.

Арман, арман...
 Таусылмайтын мол арна,
 Адамзатты жетелейді жолы алға.
 СССР-дің Ұлы Заңы жаңғырды —
 Бұдан асқан Бақыт-Бастау болар ма!

Елдігімді,
 Ерлігімді жыр еткен,
 Құла дүзге қала салып...
 Гүл еккен,
 Замананың Ұлы Заңын күллі әлем
 Құптап жатыр игі, ізгі жүрекпен.

Адамзаттың ақыл-ойы,

Арманы

Ғарыштарға,

Алыстарға самғады.

Партияның даналығы, дарыны —

Дүниенің бейбіт атқан таңдары.

Өтті бір жыл —

Елдігімнің айғағы,

Теңдігімнің,

Кеңдігімнің айғағы,

Арман құсы ақ қанатын жайды әне.

Келе берсін жақсы жылдар Ілесіп,

Көңілдерде көктем есіп,

Гүл өсіп.

Ақпанда да арайлы өлкем жайнады.

Шаттығымды,

Шабытымды шайқаған —

Әрбір жылым — шетсіз, шексіз байтақ ән.

Келер жыл да — Кемелді жыл болады

Деген сөзді сенімменен айта алам!

Осыдан бірнеше жыл бұрын бір аяғы қара санынан кесілген орта жастағы адамның Брест қорғанындағы құлпытасты құшақтап, сүйіп жатқан суреті көптеген газет-журналдарды шарлап шықты. Бұл — бұрынғы жауынгер, қазірде ғылым докторы, Қазақ мемлекеттік университетінің профессоры Владимир Иванович Фурсов еді.

**Бұл сурет жыр ақтарып,
Сыр шертеді қарасаң.
Бұл сурет адам болып —
Тіл қатады қаласаң.**

**Ерен біткен жас жігіттің
Жанарында жас толы.
Еміреніп қарсы алғандай
Қара суық тас та оны.**

**Қос жанарда мөлтілдеген
Жан жасыны — тамшының
Жайып салып тұрғаны ғой
Көкіректің бар сырын.**

**Ұғамын мен,
 ұғады оны
Барша адамның жүрегі.
Көзінде жас,
 бірақ енді
Көңілі күндей күледі.**

**Рас қазір тастамайды ол
Қолда балдақ-таяғын.
Осы арада жерлеп кеткен
Жерлеп кеткен аяғын.**

Осы арада бала шағын,
Әсем ойын балдырған.
Асыл арман, сыр сезімін,
Қимас кезін қалдырған.

Ол кездерде құрбылары,
Володя деп атайтын.
Он тоғызда жас жігітті,
Алды соғыс қатайтып.

Сұм соғыстың үскірігі
Ет жүрегін тоңдырды.
Арманының балғын гүлін
Бал-бұл гүлін солдырды.

Жиырма жыл өткеннен соң,
Қайта оралды осында.
Құшақтады тірі қалған
Таныстарын досын да.
Құшып сүйді қасиетті,
Топырағын даланың...
Құшып сүйді суық қара тасын да.

Жылдар өтер,
Жер бетінен талай ұрпақ алмасар.
Дәуірлер де көшер талай,
Тарих көші алға асар.

Бабалардың ерлігіне
Талай ұрпақ мақтанар.
Сонда да бұл сурет сыры
Жүректерде сақталар.

Уақыт үні

(Лирикалық поэма)

Тыңда, ғалам,
Мені де тыңда бүгін,
Жеткізейін жаныңа жылдар үнін.
Ақтық демі таусылып,
Тынбады кім!
Соның бәрін еске алып,
Ер көңілмен
Жырлайтұғын күн екен шын да бүгін.

Шын да бүгін —
Күн екен серпілетін
Қуанышқа құлағын ел түретін.
Шын да бүгін —
Күн екен көңілдердің
Күйсандығын бабына келтіретін.

Отыз бес жыл —
Жеңіс күн оралғалы,
Отыз бес жыл —
Бақытым толы арналы.
Шаттығымның шүпілдеп тоғандары,
Қасырет күн Жерімнен жоғалғалы.

Қуанамын,
Қамығу жоқ үнімде,
Сайрайтындай сан бұлбұл көңілімде.
Гүлзар баққа айналды өмірім де,
Өмірім де,
Өрісті өңірім де...
Бірақ
Бірақ...

Балғын шақ елестерін —
Біздің ұрпақ басынан не кешкенін...
Ұмыта алмай жүрмін-ау соны мүлде.

Мың жылда да,
Бір апта, бір күн емес —
Балалық шақ оралып бір түнемес.
Ол күндердің бізге артқан зіл салмағын
Ұмыта алман,
Ұмыту — мүмкін емес.

Түсім қашып,
Өңім сәл бозарды ма,
Албыраған алау жүз тозар мына.
Өз-өзімнен қаламын мұңға батып
Оралғанда өткендер көз алдыма.

Көз алдыма өткендер оралды ма —
Онда қайта от денем тоңар мына.
Мұңға батып қаңтардай қалтырадым,
Балалығым жұрдай боп тоналды да.

Кешір мені,
О, дәуір, кешір мені,
Көп ойымның түйіні шешілмеді.
Көз алдымда әлі де кейбіреудің
Көкіректеп,
Кеуде ұрып есіргені,
Алып шықсам деп едім сол күндердің
Бір суретін сақталған есімдегі.

Көріністей шаңқай түс,
Бесіндегі

Бәрі-бәрі —
Әлі де есімде еді.

Ертеменен тербетіп оятады
Таң алыс,
Болса да әлі қаратүнек.

Жол бойы Тасқұдықтан су аламыз,
Айбасты да қандырып суарамыз.
Келген сәтте от алса моторымыз —
Тірілгендей әкеміз қуанамыз.

Қуанамыз шаттанып, алақайлап,
Терін сүртіп,
Қолына малақайды ап,
Көзі күліп, қағады жауырынымнан:
«Міне, бүгін жарадың, балақайлап».
Соның бәрін көңліне түйіп алып
Тұп-тұнық боп жатады дала-қаймақ.

Сирек бақыт әттең-ай ол дегенің —
Шалшық болып шығады көл дегенің.
Бір күрк етіп көбіне қайта өшеді,
Көргенімнен көп екен көрмегенім.

Білмесе де шіркіннің тілін анық,
Екі жеңін сыбана түріп алып,
Деп кейде:
— Байқамадық мұны не ғып,
«Шек—қарынын» жатады жайратып сап
Комбайнның астына кіріп алып.

Дейді маған:
— Әй, бала, тыңда бәрін
Уақыт қымбат,
Кәнекей, тұрма, жаным:
Содан болар —
Моторды алмастырып,
Комбайнды айналып зыр қағамын.

Кілт керек пе,
Жәкеңе әперемін.
Май керек пе,
Сол замат әкелемін.
Бірақ мотор маңқиып міз бақпайды
Таба алмайды жас жігіт әттең емін.

Тіле деді,
Тіледім, амалым не —
Жалбарынам құдайға, табарым не!
Ақ қайыңдар қайысып қабырғасы,
Мұңаярдай менімен дала бірге.

Қиналады Жәкең де,
Мен де бірге,
Қолдан келер дәрмен жоқ дем беруге.
Не көмегің,
Не ақылық тимеген соң
Көлеңкедей ердің не,
Ермедің не!

Қанын ішке тартқандай міз бақпайды,
Болғаны ма бұл шіркін бізге-ақ қайғы.
Бүкіл ауыл қараған комбайнның
Тағдыры қай жүректі сыздатпайды.

Дағдарып, дел-сал күйде дым бітірмей,
Жансызға — жан,
Тілсізге — тіл бітірмей
Отырамыз салымыз суға кетіп
Екі жарты қосылып —
Бір бүтіндей.

Ортақ қайғы,
Ортақ мұң,
Ортақ арман —

Бұлаң құйрық түлкідей жортады алдан.
Қарын қашан тояды қара нанға,
Көңіл қашан толады орталанған.

Қасарысқан тағдырдың тас сараңы-ай,
Болар еді құпиясын ашса қалай.
Бармағымды шалғыға шалдырып ап
Қарақошқыл қан саулап қақсағаны-ай.

...Көтеріліп қалды күн тас төбеге,
Еткен еңбек,
Төккен тер босқа өле ме,
Әлде тағдыр шынымен өшіге ме
Көнбейді әрі, өнбейді ештеңе де.
Енді өзіне ұрсады Жанахымет —
Келістім деп осыған баста неге.

«Өттең-ай!» деп қағады таңдайын да,
«Бақытсыз!» деп соғады маңдайын да.
Басу айтып жігітті жұбатардай
Тіл жоқ мына тас керең комбайнда,
Үн жоқ мына қоршаған тал-қайыңда.

Қыр басында жол жатыр иректелген,
Ол да үнсіз,

Мұңлы бір күй бөктерген.

Мен ойлаймын:

Қаңқитып Тораңғылдан

Өгізбенен несіне сүйреп келген.

Айтып-айтпай не керек, ол күндерде
Бізге бақыт, қуаныш сирек келген.

Адам емес, сыбап бір тілдейтұғын,
Өгіз емес, сабап ап жүр дейтұғын.

**Көк темірге не дерсің қадіріңді,
Қасиетіңді бағалап-білмейтұғын.**

**Тұрып қалды небары бір айналып,
«МТС-те жөндеп ем бір ай барып.
Бүйтіп кешкен тіршілік құрысын!»— деп
Ыза бұған жас жігіт жылайды анық.**

**Бір темірін суырып алады да,
Тұрған қалпы жас тұнып жанарына:
Дейді маған өзінше мұңын шағып,
— Күйіп кетті, құрыды, қара мына.**

**«Қап!»— деп қоям ештеңе білмесем де,
Мөлтілдеп жас менің де тұр «кесемде».
— Тез ауылға жетейік, айналайын,
Айбасты ағыт, болмайды жүрмесе елге,
Жинал шапшаң, барасың бірге сен де.**

Дейді —

**Бәрін мен үнсіз құп аламын,
Ұққандаймын көзінен, сірә, бәрін.
Сәби жүрек егіліп кетеді екен
Көрген сәтте жігіттің, жылағанын,
Жылатпастай тапсам ғой бір амалын.**

**— Бұл не!— деймін ештеңе білмесем де,
Мөлдір тамшы шайқалып тұр «кесемде».
Мен де бірге кетемін Жәкеңменен,
Жапырайып артына мінгесем де,
Ем іздеген бейбақтай бір кеселге.**

**Өгіз мінген немене,
Жараса ма —
Жақындадық ауылға,
Қарашы ана,**

Асыққандай бейне бір тамашаға
— Көке, мені артыңа мінгестір,— деп
Шулап алдан шығады бала-шаға...

Түсім қашып,
Өңім сәл бозарды ма,
Зымырап жылдар талайдан озар мына.
Қалдым міне тағы да мұңға батып,
Өткен күндер оралып көз алдыма.

Өткен күндер оралып көз алдыма,
Шежіре-тарих тағы да сөз алды ма.
Бұлбұл үні тербетіп төңіректі
Көкжиектен қысқа таң бозарды ма.

Сол жерлермен мінекей жүріп келем,
Кеудем толы арманмен, үмітпенен.
Мұң мен шерді көтеріп көк өгіздей
Кете берген жылдар-ай жігіт-желең.

Көп болған-ды,
Көп болған көрмегелі,
Тал қабықтан ат қамшы өрмегелі.
Тәтті түсті барқырап таң алдында
Басқарманың дауысы бөлмегелі.

Қан жауғандай қатулы қабағы әлі,
Бір қадалса, сол жерден қан алады.
Көз алдымда ауылға келе сала
Ақ сақалды Бектұрды сабағаны.

Әрі шебер,
Әрі аңшы,
Әрі сері —
Күллі ауылдың бетке ұстар кәрісі еді.

Ақ сақалдың десті жұрт киесі атар,
Тірі жүрсек, көрерміз әлі сені.

Қатын-бала,
Кемпір-шал,
Бәрісі де...
Қарар болды үреймен әр ісіне.
Бейсен бастық бүйідей тиді жұртқа —
Жасы түгіл,
Ауылдың кәрісіне.

Бәлкім,
Бәлкім бұл теңеу артық шығар,
Ызасы өтсе демеі де қайтып шығар.
Ненің артық,
Ненің кем екендігін
Шындық өзі шыңыраудан тартып шығар.

Кәрі тарих мәрмардан қашағандай,
Тұра қарар шындыққа тасаланбай.
Жеткізсем бе деп едім мен де соны
Әділетке қиянат жасап алмай.

Қатуланып келді ме басқарма тік —
Талай көзден кетеді жас парлатып.
Ерегессе аузыңа нәр татырмас
Көз алдында жатсаң да аштан қатып.

Содан болар,
Бетіне келмейді ешкім,
Не күшпенен,
Не сөзбен жеңбейді ешкім.
— Бұл шіркіннің, — деседі ел, —
сүйеуі көп,
Шағым — арыз және де бермейді ешкім.

...Білем өзiм —

Бiрдi айтып, кеттiм бiрге,
Ел запысын ерлермен шектiм бiрге.
Соғыстан соң тойған жоқ бiрден қарын,
Жеңiс елге келген жоқ тек бiр күнде.

Бозғыл тартып келедi дала тағы,
Өткенiңе дегендей қара тағы.
Жаңалықтың жұртында мына бiр шоқ —
Өлген жерi атамның сары атаны.

Кешiр менi,
О, дәуiр, кешiр менi,
Өлмедi өмiр,
Үмiт те кесiлмедi.
Тоқтатпады уақыттың керуенiн
Есерсоқтау Бейсеннiң есiргенi.

Айтып-айтпай не керек,
Кесiрлi едi —
Көңiлдерде көп түйiн шешiлмедi.
Бiр суретiн кеудемнiң қойнауынан
Жайып салдым, ағайын, есiмдегi!

Жылдар өттi зымырап уақытпенен,
Ащыны да, тұщыны татып келем.
Адам да шат,
Бұл күнде далам да шат,
Басқа келiп қонды өзi бақыт деген.

Кiмнiң кiм екенiн ел танып көрдi,
Жақсыларға ұсынды халық төрдi.
Ақ сақалдың,
Ақ дәмнiң киесi ұрып,
Бейсенiмiз бiрер жыл барып келдi.

Тасырлық мол қашаннан сыңайында,
Дейтін еді:

— Иіліп, сынайын ба.

Барып келді «дәм-тұзы» шеттен тартып»,

Кеткен еді ұмытып «құдайын да».

Еңбек десе қоятын асын жерге
Жанахымет ырыс боп ашылды елге.
Комбайны көнтерлі көк өгіздей
Ырық бермей жүретін басында ерге,
Домалатты бүгінде тасын да өрге:

Әдетінше жымып әрдайымғы —
Күмбірлетіп кеудеңе балдай үнді,
Бақ-ырыс деп ашатын маңдайымды,
Мақтап алып жөнелер комбайнды.
Айтса айтқандай, қашан да мол тынысты
Миллиардтар арнасын толтырысты
Өрге сүйреп Өрнек пен Жарғайыңды.

Қиындықсыз қуаныш бастала ма,
Күә дала,
Күә оған аспан ана —
Мотор сырын ұға алмай күні кеше
Соққылаған маңдайын жасқа қара
Еңбек бүгін көтеріп биігіне
Қошеметпен қол соқты астана да.

Омырауында Жұлдызы —

Еңбек Ері

Жәкеңе кім аймақта тең келеді.
Басып кеткен ізіне гүл бітеді,
Молшылықтың моншағы тербеледі.

Көтерілген еңбекпен бақ-таланы,
Кір шалмаған азамат, аппақ ары.

Жанахымет ауылынан боламыз деп
Жерлестері әр жерде мақтанады.

Алға тартты дер ме екен не үшін мені
Кетті аталып талайдың есімдері.
Қайтсе-дағы шындыққа шық түсірмей
Жайып салдым суретті есімдегі.

Уақыт өтер,
Күндер де озар мына
Кете берер түндер де өз алдына.
Асып-тасып «тәубемнен жаңылыссам»
Әкелемін өткенді көз алдыма.

Өткен күндер таусылмас сабақ маған,
Есеп берем қадамыма әр аттаған.
Жүзіне мұң түнеген жасты көрсем
Жәкеңді ойлап сондағы қарап қалам.

Календардың бетіндей парақтаған —
Күндер өтіп барады —
Сабақ маған.

Жақсыға да,
Жаманға жолығамын,
Есеп берем қадамыма әр аттаған.
Сонда жұртты жылатқан содыр көрсем,
Бейсен емес пе екен деп қарап қалам.

Бәлкім,
Бәлкім мұным да артық шығар,
Ызасы өтсе,
Демей де қайтып шыдар.
Ненің артық,
Ненің кем екендігін
Шындық өзі шыңыраудан тартып шығар.

Мөлдіріндей тамшының тұмадағы
Адалдық пен адамдық сыналады.
Ақиқаттың көзіне шөп салам ба!
Өкпелетіп алам деп бір ағаны.

Өткен өтті,
Кім оны қайтарады,
Жалған сөйлеп қайтып жан жәй табады.
Мен үндемей шындыққа көз жұмғанмен,
Менен басқа біреулер айтады әлі.

Айтады әлі,
Бірін де жасырмайды,
Кемітпейді,
Және де асырмайды.
Шындық әсте ешкімді басынбайды,
Шындық әсте ешкімге бас ұрмайды.
Сол шындықты айтпасам өзім бүгін
Алабұртқан көңілім басылмайды,
Қарауытқан аспаным ашылмайды.

Уақыт үні қашан да құлағымда —
Жалғасатын Ұлы арна,
Ұлы ағынға.
Еркімнен тыс әрдайым еске аламын
Бала күнді —
Ішімнен тынамын да,
Таусылмайтын тағылым бар сірә мұнда.

Тыңда, Ғалам,
Мені де тыңда бүгін!
Жеткізейін жаныңа жылдар үнін.
Ақтық демі таусылып,
Тынбады кім,
Асқарларға арманын бұрмады кім,

Соның бәрін еске алып,
Ер көңілмен
Жырлайтұғын күн екен шын да бүгін!

Мың жылда да,
Бір апта, бір күн емес —
Балалық шақ оралып,
Бір түнемес.
Ол күндердің бізге артқан зіл салмағын
Ешқашан да ұмыту мүмкін емес!
Мүмкін емес!!!

Былғары етік

Жылдар өтіп барады зымыраған —
Әжем ылғи айтатын мұны маған.
Жастықтан ба,

Алаңсыз мастықтан ба
Ұқпайды екен көп сөздің сырын адам.

Бала күнде көп көрдік таршылықты,
Соғыс ерте шыңдады,

Ар шынықты.

Өмір деген еріксіз әкеледі
Көз алдыға бүкпесіз бар шындықты.

Жүректерді балауса қыс қармады,
Асыл арман мұқалды —

Ұшталмады.

Сол қалпымен біржола оралмады
Балалықтың біздерден ұшқан бағы.

Ақпандағы Арқаның қысы қандай,
(Кейбіреулер қалар ма түсіне алмай!)
Азаматты аязы қалтыратып,
Ақ бораны атанды ұшырардай.

Өңменіңнен өтеді желкемі де,
Ішер тамақ,

Киімнің кем тегі де.

Жыртық етік,

Өлең шөп ұлтарағы.

Айтсам қазір ұқсайды ертегіге.

Таң азаннан кетеміз сабан іздеп,
Жанымызда жазылмас жарамыз көп.
Ойламаймыз сонда да томпақ қағып,
Үсіп-тоңып бір жерде қаламыз деп.

Құлақтардың сан талай тыз өткені,
Жыртық-жамау етіктен сыз өткені...
Бәрі-бәрі есімде бүгінгідей,
Болмасақ та жауынгер күзеттегі.

Ес жинадық —

Кетті көп жылдар өтіп,
Шынар болдық бұл күнде шыққа бекіп.
Әйтсе-дағы сол бала күндегідей
Кигім келіп тұрады былғары етік.

Кігі рлек

(Толғау)

Өтеді күндер,

Өтеді айлар —

Жылдар да...

Жайқалып гүлдер —

Тұрады тұнып қырларда,

Өскелең өмір —

Сәулетті өңір —

Көңілде жыр боп шалқиды.

Жүретін нәзік пернесін басып,

Сезімің тасып —

Тартасың ойша сан күйді.

О гүлдер әсем —

Қызыл да жасыл, көкпеңбек.

Көз жауын алар —

Қырқада гүлдер неткен көп.

Сондықтан біздер осы бір шақты шуақты

Мақтаймыз дәйім көктем деп.

Есімде әлі —

Ол кезде сәби баламын,

Ойнағам қуып сағымын туған даланың

Құрдас көп —

Біздер жүгіріп желмен жарыстық —

Ал енді маған бүгінде соның бәрі ыстық.

Есімде әлі —

Жайдары көктем болатын

Бар еді менің өзгеден ұшқыр тал атым.

«Бәйгеден» дәйім шалдырмай дара келетін

Анашым мәз боп қалатын.

Бала боп қызық күндерді көрдім мен талай —

Қыс пенен көктем алмасты кинолентадай

Тарихқа келді қырық бір

Шуақты көктем

Арайлы күндер құйып нұр.
Осындай шақта алапат соғыс кенеттен
Қырғын боп тиді еліме —

Сұмдық, О неткен!

Демеуші ек бұрын:

Не киіп ертең, не ішелік
Азамат болдық бір күнде түгел есейіп,
Балалық қалды,
Еркелік қалды жайына,
Күңіреніске толды көктемнің көрікті айы да
Майданға кетті әкелер тегіс ағамен,
Булықты жасқа аяулы жеңге ана мен,
Сәнменен салар ақ торғын — шәйі шәлісін
Аз күнде-ақ олар ауыстырып алды қарамен,
Күңірендi мұңлы шеруін тартып бар әлем.
Майданға кетті ауылдың нелер ардағы
Ақ шашын жәйіп әжелер артта қалды әне!
Сағымдай бейне бұлдырап асыл арманы.
Қызғалдақ гүлдей арулар бүршік жармады.
Есімде әлі —

Соғыстың ауыр жылдары

Талайдың балғын бақытын солар ұрлады,
Көп үйдің мәңгі түндігі мүлдем жабылды,
Соғыстан қайтып оралмай абзал ұлдары.
Кейісі келді құрбан қып жарты денесін!
Кеудеде шыбын жаны бар —

сол да демесін.

Сыздайды жүрек,

Сыздайды жаның дариға-ай
Еске алсаң сонау азалы күндер елесін.
Біреулер келді айырылып екі жанардан,
Көрген жоқ елін соғыстан соңғы жаңарған.
Көрген жоқ жүзін зарыға күткен жарының,
Көрген жоқ жүзін елдегі жас пен кәрінің,
Көрген жоқ дүние-ай аңсаған асыл анасын —

Көрген жоқ тұңғыш баласын!
Арманым шіркін болмас-ау — дейді сырлассаң
Бір шолып өлсем Жер менен Көктің арасын.
О адам жаны не деген ғажап сірі еді
Жарылып қалай кетпейді екен жүрегі
Дүние — думан!

Көрмейді-ау шіркін бірін де
Кеудеде жалын —

Сонан да өлмей жүреді,
Ойласаң жаны —

Темірден бәлкім жаралған
Ыстық жас ыршып кетеді кейде жанардан.
Ол үшін бірдей атқан таң менен батқан күн,
Дарига-ай соның бәрі арман!

Жара көп жанда —

Таусарсың айтып қай бірін
Шемен боп қалды сұм соғыс салған
қайғы-мұң.

Көңілге медеу —

Берген жоқ ерлер намысын
Батырып жаудың ай, күнін —
Танытты солай елімнің ерен айбынын
Сонан да біздер қарсы алып әрбір көктемді —
Айтамыз сыр ғып,

жыр қылып дәйім өткенді.

Орнасын бақыт, еліме байлық,

Ырыс — құт —

Тілейміз барша әлемге тегіс тыныштық
Көңілдей әсем құлпыра берсін ұлы өмір,
Жайқала берсін гүл өстіп.

Өтеді күндер,

Өтеді айлар —

Жылдар да...

Ұрпақтан бізде жасырар әсте сыр бар ма!
Арайлы таңды қарсы алған сайын бәріміз

Жасымыз, мейлі кәріміз
Тағыым етіп тұрайық
Біз үшін жанын пида еткен абзал ұлдарға.
Тұрсыншы біздің көңілде дәйім күн күліп,
Сөнбесін мәңгі —
Сөнбесін мәңгі нұрлы үміт
Ағалар жазған ерліктің ұлы шежіресін
Жеткізу парыз ұрпаққа сыр ғып,
Жыр қылып!

**Уа, Адамдар!
 Дүниені билеген —
 Сендерге тән —
 Әсем әуен, Күй деген...
 Айтыңдаршы,
 Жер — жаһанда не қалды
 Құдыретіңе келіп басын имеген.**

**Уа, Адамдар!
 Табындырған ғаламды,
 Айтыңдаршы,
 Кім сендерден бар әлді.
 Хиросиманы ойран еткен бомба да
 Аядай алақаныңда жаралды.**

**Уа, Адамдар!
 Айтыңдаршы —
 Не ойладың
 Шығарғанда атом Жердің ойранын.
 Бабалардың жасап берген Мұрасын
 Көрген сәтте «бір құмалақ» жойғанын.**

**Уа, Адамдар!
 Әміршісі ғаламның
 Мен сендердің тағдырыңа алаңмын.
 Қайтер едің жұлып кетсе бір қолын
 Әумесердің атқан оғы балаңның.**

**Ауылыңды егер өрт шалып,
 күл қылса,
 Қарлығаш боп су сеппес пе ең тым құрса!
 Атылмас па ең жолбарыс боп жауыңа
 Өз үйіңнің бір бұрышын сындырса.**

**Уа, Адамдар!
Құдыретті Адамдар —
Күллі Әлемді өз үйім деп қараңдар.
Бар баланы өз балаңа балаңдар,
Сақ болыңдар, Жарандар
Әр қайсыңның қолыңда
Мына жалпақ Ғалам бар.**

**Уа, Адамдар —
Айға атылған армандар!
Жақсылықты жақсылықпен жалғаңдар,
Игілікті, ізгілікті таңдаңдар.
Өмір кілті қолдарыңда сендердің
Абайлаңдар —
Тек түсіріп алмаңдар!**

Октябрьді жырлаймын

(Толғау)

Шалқы, шаттық!
Арнаңнан асып-төгіл.
Шалқы, шаттық!
Бақытқа ғашық көңіл.
Бүгін менің кеудемнің кең қоймасын
Кемеріне сыйғызбай тасытты өмір.

Тасытты өмір барымды,
Бақытымды...
Жарқыратып, жайнатып жаһұтымды.
Зымыратты космостық жылдамдықпен
Күні жылға бергісіз уақытымды.

Қуат бардай бүгінгі күнімде ерен,
Сыйға тартқан уақыттың гүлін көрем.
Қас батырдай қайратты құрбыларым,
Замана заңғарынан күлімдеген.

Зерлі дала салтанат-сәніменен,
Күйіменен,
Тербелген әніменен,
Айлы түні,
Арайлы тақыменен...
Бүгінгі қуаныштың құрметіне
Жыр-байғазы күткендей бәрі менен,
Болашағы биікте әлі де ерен.

Алаңдары,
Сыр тұнған бау-бақтары,
Шатқалдары,
Тебіренген тау қапталы,
Жасыл шырша,

Ақ қайың аулақтағы...
Мерекенің бүгінгі құрметіне
Жыр күткендей қамалап,
қаулап бәрі.

Қоңыр салқын күз лебі,
Таң самалы,
Қарағайы,
Терегі,
Аршалары...
Табиғаттың, тірліктің барша-бәрі
Бақыт жәйлі
Және де уақыт жәйлі
Бір әуенге қосылып ән салады,
Дүние мүлгіп тыңдайды, тамсанады.

Ән салады —
Адамзат мұратындай,
Үн қосады тау, өзен, жыра тынбай.
Тіршіліктің бәрі де Бақыт хорын
Асқақ шырқап айтуға тұратындай.
Соның бәрі бүгінгі салтанаттың
Сұлулығын, сымбатын құратындай.

Елдік жайлы жырлайды,
Ерлік жайлы,
Кеңдік жайлы жырлайды,
Теңдік жайлы.
Ұлы Ленин қолымен жасақтаған
Партия — Бастаушымыз деп жырлайды.

Октябрь дабылынан қанаттанған
Жер — жаһанға нұр болып тарапты арман.
Оны бүгін көреміз шар тараптан
Шеру тартып шалқыған парадтардан.

**Далалардан,
Қаһарман қалалардан,
Заводтардан жасарып жаңаланған.
Болашаққа шақырып шамшырақтай
Октябрьдің алауы жанады алдан.**

**Жұмысшыны,
Диқанды,
Малшыны да...
Шақырып арманындай Ар шыңына.
Ертеңге олар барады қадам басып
Шомылдырып қиялын таң шығына.**

**Соны көріп қуанам шалқып мен де
Көкірегім шаттықтан балқып демде.
Мен қосылсам, асқақ боп естілердей
Бақыт хоры шырқаған ән тіптен де!**

**Сол үшін де қосылам бар әніммен,
Қандай бақыт тірлікте жана білген.
Өрлігі бар үнімде асқар таудың,
Шексіздігі және де даланың кең.**

**Дала болып жырлаймын Октябрьді,
Дана болып жырлаймын Октябрьді,
Ана болып жырлаймын Октябрьді.
Ақын болып жырлаймын —**

**Дүниеге
Жарық берген арайлы Ақ тақымды!**

(Толғау)

Тың!
Тың арман,
Тың қиял —
Тыңнан туған
Тың — Ерлік,
Ілестірген күнді артынан.
Тың төсінде дән емес,
Ән де,
Жыр да,
Адамдар да...
Бәрі де тыңнан туған.

Тың — түлектер,
Жапанда қала салған.
Тың — жүректер,
Табысқан қаласа арман.
Тың — Асқарлар,
Алдында Алатаудай
Талай биік —
Бас иіп, аласарған.

Тың — тарихтың беттері алтындаған,
Тың — халықтың кетпені жарқылдаған.
Тың — Елімнің ерлігі,
Болашаққа
Жақындатқан тағы бір жарқын қадам,
Сенімменен күтетін әр күнді Адам.

«Тыңды» оқысам...
Көңілім нұрланады,
Нұрланады,
Айналып жырға бәрі.

**«Тыңды» оқысам,
Телегей теңіз болып,
Алтын масақ самалмен ырғалады.**

**«Тыңды» оқысам,
Тағы бір серпілемін,
Сезінемін жаңарып,
Жер түлеуін.**

**«Тыңды» оқысам,
Көремін Тыңда туған
Құрыш қанат,
Құрыш күш —
Ел түлегін.**

**«Тыңды» оқысам,
Айрықша бақ табамын,
Тың Елімнің көтерді бақ — таланын.
Тың Ерімнің көтерді бақ — таланын.
Жақын түгіл,
Бұл қазір жатқа мәлім,
Ең алғаш тыңға түрен салғандардың
Сапында болғаным мақтанамын.**

**«Тыңды» оқысам,
Келеді тың ой маған,
Танымастай өзгерді қыр-ой, далам.
Компартиям қашан да халқыменен
Елдің қамын Ленинше бір ойлаған.**

**Нұрландырып тірлікті жалғасымен,
Уақыт — өзен ағады арнасы кең.
Тарих ізі қалады табиғатта
Ғасырларға жететін таңбасымен.**

**Тыңда қанша өмір бар,
Өлмес өмір.
Көзбен емес,**

Көңілмен көрмесе кіл,
Қиялың да қиянға шырқамайды
Өзек етіп өлеңге өрмесе бір.

Қанаттыда мекен ғып ұлар ғана
Сағым кезіп,
Шаң бұған мұнар-дала.
Тізе бүгіп алла емес,
Адамдарға
Байлық болып қайта ақты тың арнада.

Тың арнада —
Толықсып кемеріне,
Береке боп,
Құт болып ер Еліме
Тың келеді миллиард мерейіндей
Бұдан асқан Бақыттың керегі не.

Өзгерді Ел де бүгін,
Ер де бүгін
Түлегін тұғырында тербеді күн.
Демеевтер,
Довжиктер,
Ивановтар...
Зейнетін көрді көзбен еңбегінің.

Тың — менің алаулаған жиырма жасым,
Жалыным өн бойыма сыймағасын
Ақпанның аязында қызуыммен
Достарды жылыттым десем —
Иланасың.

Тың — менің Ерлігім де,
Өрлігім де...
Аңызға айналды рас ол бүгінде.

**Жастықтың жасампаздық құдыретін
Ұлы Елім еңбегімнен көрді күнде.**

**Ауырды да өткердім,
Жеңілді де...
Жер-Анаға көп бердім терімді де.
Менің жиырма жасымның өтеуіндей
Жайнады Жер,
Жасарды Елім міне!**

**Жайнады Жер,
Жасарды Елім міне,
Шынықтырып шыңдады сенімді де.
Тыңда таптым жаным мен жаны ұғысқан
Өміріме әр берген теңімді де.**

**Бәрі болды,
Қызық та,
Қиындық та...
Арты — Бақыт,
Замана сыйынды ұқса.
Асу бермес астық сан асулардан
Достықтың қалыбында құйылдық та.**

**Табиғатқа табынып сұрағанды
Ұмыттық
Ұмыттырдық сірә мәңгі!
Дүниеге паш етіп Ерлік даңқын
Адам тыңды түлетті,
Тың Адамды!**

**Жылжи ағып жылдан жыл озар алға
Бірақ біздер жасаған тоза ма арна.
Жоқ!
Тозбайды!**

Сеніммен айтам әр кез
Мінбесінен Тарихтың сөз алам да.

Тың!

Тың арман,

Тың ойлар —

Тыңнан туған

Тың — Ерлік

Ілестірген күнді артынан.

Тың төсінде дән емес,

Ән де,

Жыр да,

Адамдар да...

Бәрі де тыңнан туған,

Өзгермейді ол сол үшін тың қалпына

Шалқыма

Соңғы екі жылда мемлекет қоймасына екі миллион пұттан астам астық құйған Солтүстік Қазақстан облысындағы «Баянауыл» совхозының еңбеккерлеріне арнадым.

Баян ауылы,
«Баянауыл» атанған —
Күнге қолын созып жүрген,
Озып жүрген қатардан.
Ел көңілі көтерілсе,
Көкейде
Күмбір қағып,
Қалықтамай жатар ма ән.

Жазда келдім,
Жерін көрдім жайқалған,
Егін көрдім —
Көк теңіздей шайқалған.
Көкірегіне күннің нұрын қондырған
Елін көрдім,
Ерін көрдім майталман.

Арманына тұғыр еткен асқарды,
Көрдім қия асулардан асқанды.
Ерлерімен Ел көңілі арымас,
Қарттарды да көрдім талай жаны жас,
Көрдім және ел ағасы —
жастарды.

Бірі — құрбы,
Бірі — іні,
Бірі — аға —
Әрқайсына берген өмір сыбаға.

Жоғары ұстап ер еңбектің гүл-гүлін
Шалқы, шабыт.
Шалқы, шаттық жыр бүгін.
Тудай биік көтерейік,
 Көрсін ел
Ақындар мен Батырлардың бірлігін!

Шынымды айтсам...

Диқан бауыр!
Бармысың, аманбысың,
Жылдағыдай биыл да алаңбысың!
Көк торғынға көмкеріп —
Жазирадай
Жасандырып қойыпсың далаңды шын.

Далаңды шын қойыпсың жасандырып,
Жердің сырын алғансың қашан біліп.
Өмір шыңдап өсірген өрлігің бе
Жас та болсаң,
Көрмедім жасаң қылық.

Көп жасаған көнедей парасатың
Жақын тартып жақсымен жанасатын.
Ақыл-ойың,
Мінезің салиқалы
Ердің бес қаруындай жарасатын.

Сөйлеп кетсең тереңнен тебіреніп,
Жердің жәйін ойлайсың еміреніп.
Шынымды айтсам,
Өкіндім диқан болмай,
Ақын боп туғанымға сені көріп.

Арқаға

Биігім,
Ұшқан ұям — Арқа менің,
Думанға, мерекеге дархан елім.
Жанымның жалындаған сағынышын
Өзіңе сыйға балап тарта келдім.

Төсімде көктемгі әсем қызғалдағың,
Өмірдің өр шыңына жүзді арманым.
Бойыма асылыңды бердің құйып,
Сен менен ештеңе де қызғанбадың.
Па, шіркін!
Көрікті еді дала қандай,
Сұлулық —
Бәрі өзінен тарағандай.
Кетер ме қиып тастап қайтқан құс та,
Артына қайта айналып қарап алмай.

Ұлыңмын сендей әсем, паң даланың
Бүгінгі мерейіңе таңданамын.
Кеудемді күмбірлетіп күйге ораған
О, менің қасиеттім —

Арман әнім!

Жүлде алып жүрмесем де жан асырмай —
Көңілім сахараңның даласындай.
Өлеңім — саған деген махаббатым,
Көзімнің ағы менен қарасындай.

Ақпан —
Ақ қардан даланың көрпесі,
Ақ шуда таудың да өркеші.
Ақ боран —
Ұлиды бейне аш бөрідей,
Айнала тұңғыық, долы үрей.
Мұздана тартқандай сырнайды,
Бір сәт те тынбайды —
Өлкенің «жүгенсіз еркесі».

Боз айғыр —
Үйірдің басы боп жүретін,
Адамнан зиялы,
Жерді де білетін,
Шынардың серігі жастайғы,
Табандап желге аяқ баспайды,
Жылқылар ұйығып ықтайды —
Мұндайда мал тұрмақ бас қайғы.

Болсын аз,
Көп мейлі,
Асықсаң уақыт та өтпейді.
Тәуліктен барады әрі асып,
Дүлеймен тартысып,
таласып.
Жапанда жылқымен бір өзі
Ықтап жүр Шынарбек адасып.

Ақпанның ақ түтек бораны,
Ұлиды,
Үйіре соғады.
Өн бойын қариды суық леп,
Қойыны-қонышы жентекке толады.

**«Асылы Шынарбек,
Қиынға қайыспас шынар» деп
Өрелі өнерін ұғуға —
Жастардың бәрі де
Жүреді құмар боп.**

Ұстаз

Қаншама осы бір сөздің ұлылығы,
Қаншама осы бір сөздің жылылығы.
Жеткізіп айта алмай жүр құдыретін
Шалқыған шар-тараптың жыры мұны.

Ақын да,
Кеудесі кең ғұлама да
Ұстазға тағзым қылмай тұра ала ма!
Ойлайтын ұрпақ қамын ұлағатпен —
Ұқсайды ол ақ тілеулі ұлы анаға.

Сәби келді,
Сәби келді өмірге —
Әке болдым,
Түсім бе, әлде өңім бе.
Бүгін, достар, бір қылау жоқ көңілде,
Биік бүгін керегем де,
Көгім де.

Толтырғандай көлдей көңіл арнасын,
Келді үйіме,
Келді міне жалғасым.
Менің енді тілейтінім ұлыма
Өмір-бәйге жарысынан қалмасын.

Өткеніне өкінбестей соңара,
Білек түріп түссін талмай додаға.
Өз бақытын өзі жеңіп алмаса,
Тірлігінің мағынасы бола ма!!

Биші қайыңдар

Биші қайыңдар,
Биші қайыңдар!
Арудай әсем бұралған.
Тербеліп желмен —
Жас жүректерге
Ұялатасыңдар мұң, арман.

Биші қайыңдар,
Биші қайыңдар!
Тыңдап ап самал саздарын,
Би тіліменен жеткізесіңдер
Көңілдің алау — маздағын.

Бурабай көлі,
Бурабай тауы —
Тербеліп бірге сендермен.
Төбіреніп көкте туған ай тағы
Билеріңе әсем дем берген.

Биші қайыңдар,
Биші қайыңдар!
Сұлулық сырын ұқтырып.
Қойныңда — әлем,
Қойдыңдар әмен —
Ғашық жандарды күпті ғып.
Баурап алдыңдар,
Жаулап алдыңдар
Жалынға толы жанымды
Не деген ғажап мықтылық!

Таулар

Таулар,

Таулар,

Төбесі көк тіреген —

Қас батырдай көрінер шоқтығы ерен.

Етегінен шыңына қарағанда

Ақша бұлтқа кіріп тұр өткір емен.

Баурайында — қарағай...

Гүл де өседі —

Ұшар басы аспанмен тілдеседі.

Осылай Көк пен Жерді жалғастырған,

Екі елдің елшісіндей күн кешеді.

Жаһанға мақтанардай бар асылы —

Әр таудың қыран жетпес дара шыңы.

Жаратқанда-ақ Биіктік табиғаттың

Тауға ғана сыйлаған жарасымы.

Екінші бөлім

Уа ағайын, сөйлейін —
Сөз бердің бе,
Ұлыңмын ғой жаралған сөзбен бірге.
Шамырқанбай шыдайын қайтып қана,
Қадалғанын көрген соң көздер кімге.

Тұғырыңнан серпілген қырандайын —
Мына отырған сендерге ұлан-ғайым
Жүрегімнің мөп-мөлдір қайнарынан
Бәріңе жыр арнайын.

Жыр арнайын үлкенің, кішіңе де...
Білесіңдер ақынның күші неде.
Арасына жыл салып келмей қалсам,
Әрқайсың жүресіңдер түсіме ене.

Беру қиын сезімді суреттей
Мен сендерді көремін құдыреттей.
Әкелмесем бір сәтке көз алдыма
Қояды күнім өтпей.

Уа ағайын, сөйлейін сөз бергесін
Демендер тек салқындап өзгергенсің.
Мауқым ептеп басылды —

Үлкен, кіші...

Өздеріңді есен-сау көз көргесін.

Сөз деген құдырет

Жазамыз, сызамыз —
Жазамыз, сызамыз,
Бөгде елге азаптай бұ нағыз.
Сөздердің тізбегін құрамыз,
Құрамыз,

Қайтадан бұзамыз,
Сырын да,
Шынын да басқадан
Тереңдеу ұғамыз.

Өзіміз ұғамыз —
Сиқырдай сыр барын,
Әр сөздің артында сын барын,
Алдыңда шың барын —
Сол үшін өтеді:
Күндерің,

Айларың,
Жылдарың.

Сөз деген құдырет —
Келтіріп кестесін тапқанға
Алаудай маздайды ақпанда,
Жауқазын секілді гүл жарған
Аязда —
ақ қарда.

Сөз —
менің Бақытым,
Барым да,
Сөз менің ожданым,
Арым да...
Сөз —
менің Қуатым,
Мұратым...

Көңілімде бір түйткіл,
Айтайын ба,
Талайлардың тұнығын шайқайын ба.
Әлде мен де әліптің артын баққыш
Жандарға ұқсап,
Аңысын байқайын ба:

Байқайын ба бір шоқып,
Екі қарап...
Жердің астын кезгендей жеті қабат.
Ойдағымды істермін содан кейін —
Дегеніме алған соң жетіп әлі-ақ.

Көл — көңіл де көрінер бөлсек кішік,
Қарайын ба алды-артымды өлшеп-пішіп.
Қыран емес,
Торғай да тірлігінде
Қанатының қауқарын көрсетті ұшып.

Өлшеулі өмір,
Күш-қуат —
Бірлігінде
Ұластырып Күнді —
Түн,
Түнді — Күнге
Ел бақытын балаған өз бағына
Не бір жайсаң жан таппай жүр бүгінде.

Өлшеулі өмір,
Өлшеулі тірлігінде
Атыстырып астыртын бірді бірге.
Талайларды тоздырып табанынан,
Қорқаулар да күн кешіп жүр бүгінде.

**Біреулерге біреулер бере ме ақыл
Кім біліпті тынарын немен ақыр.
Жақсылық пен жамандық —
Күн мен Түндей
Итжығыспен тірлікте келе жатыр.**

Жаныма кейде батады

Ұлылар бар жерде ұрылар-дағы болады,
Олар да мына пәни жалғанның қонағы.
Мерейі үстем бірінің,

Мәртебесі ылғи жоғары —

Ал, бірі дәйім халықтың қуғнышын ұрлап — тонады.

Мерейін елдің өсіріп,

Әлемге кеткен атағы —

Жақсылар жүрген жолменен жаман да өтіп жатады.

Балшәрбатын да өмірдің солармен бірдей татады,

Шынында өмір ғажап қой,

Сонда да осы заңдылық

Жаныма қатты батады.

Өлеңді қайтіп жазамын

Қойшы, аға, атқа мінбеймін,
Жаяу-ақ барам, жаяу-ақ.
Ренжі мейлің, күл мейлің,
Қайтемін жанды аялап.

Жаспын ғой әлі, ағажан,
Көрмесем жолдың азабын.
Ұғады нені бала — жан —
Өлеңді қайтіп жазамын.

Туады қайтып жақсы өлең,
Білмесем өмір сырларын.
Білмесем досты, қас пенен,
Білмесем ой мен қыр барын...

Өлеңді қайтып жазамын,
Суығын күннің сезбесем.
Өлеңді қайтып жазамын,
Қияны, құзды кезбесем.

Қиыннан келсін жырларым,
Демеймін:

«Шабыт, көктен кел!»

Еңбекпен өтіп жылдарым,
Жүдесем өзім сөкпеңдер.

Мұрсат бер

Уа, табиғат!
Мына байтақ даламды,
Мына байтақ ғаламды
Көру үшін —
Бір сәтке
Күн көзіне айналайын,
Мұрсат бер.
Дүниенің сұлулығын —
Шырайын
Бағдарлайын,
Қиынына шыдайын
Жер — жаһанды бір айналып шығайын
Бәрін-бәрін өз көзіммен көрейін,
Шуағымды, шұғыламды төгейін.

Түн түнекте —
Зар боп сәуле — жарыққа
Тал қармаған қанша зағип-ғаріп бар
Аңсап жайсаң гүл кезін
Соның бәрі күтетіндей Күн көзін.

Бәрін соның көру үшін көзіммен
Қуат керек,
Мұрат керек төзім мен.
Уа табиғат!
Сол үшін де бір сәтке
Күн көзіне айналайын —
Мұрсат бер!

Дәрігер

Сен үшін жақының да, алысың да,
Туысың,
Бейтанысың,
Танысың да...
Кетеді бірдей болып,
Зыр қағасың
Келген соң сенім артып бәрі шын да.

Қиналса науқас адам,
Сен де бірге
Қиналасың —
Жетесің дем беруге.
Ең жақынын көргендей қуанады,
Қасына күлім қағып келгеніңде.

Оралған екі ұдайда бақ құсындай,
Жүзіңнен жанға дауа —
Тапты шырай.
Тұратын кірпік ілмей шекарада
Сен оған тіршіліктің сақшысындай.

Алаудай әр жүректе жана білген,
Атыңды ана білген, бала білген.
Мейірлі, нұрға толы жанарыңа
Сеніммен, қуанышпен қарадым мен.

Мен ақынмын ба

Мен ақынмын ба!

Ақынбыз деп жүргендер жетеді әлі,
Айбары Айдан да асып кетеді әрі.
Жұрт бермеген бағаны өздері алып,
Даурығады —
Білмеймін, не табады!

Мен ақынмын ба!

Осы сауал мазалап жүр жанымды —
Жаза алдым ба жұрт сүйер жыр — жалынды.
Айта алдым ба өрнектеп өлеңменен
Жәй сөздермен бере алмас сырларымды.

Мен ақынмын ба!

Мұндай сауал —

Көп жерде қинайды әлі,
Талайдың-ақ бар шығар шимайлары.
Халық ондай атақты пір тұтады —
Өлеңшінің бәріне қимайды әрі

Десек те:

«Өз күшіне сенеді әр кім!»
Сұрайтындай осыны менен әр күн.
Сол сауал мазалайды мені дәйім —
Ел елең ететіндей не бере алдым.

Мен ақынмын ба!

Жыр жазғанмен —

Балаға,
Ересекке...

Айта алмаймын —

алды ма ел есепке.

Сол сауалды қалдырсам деп отырмын —
Оқушыға және де Келешекке.

Қыс

Жаз ғұмыры соншалық қысқа ма еді!
Күз де өтті,
Қылышты қыс та келді.
Бұрынғыдай бау-бақты сәнге бөлеп,
Сайрамайды сауықшыл құстар енді.

Бәрі ұйқыда —
Не деген тыныш шақ бұл,
Дем алғандай табиғат тыныстап бір.
Бірақ Аяз-атаның өзінің де
Қаңтар келіп,
Денесі құрыстап тұр.

Ешкім шығып көрмеген басына әлі
Дірдектейді таулардың тасы-дағы.
Сондықтан да көктемге
Жанды тұрмақ,
Жансыздардың өзі де асығады.

Кейде бір...

Кейде бір ой теңізін кешемін де,
Жәй жүрем,
Тек тірліктің есебінде.
Тимейді досқа дос боп пайдам да аса,
Сондай-ақ,
Жоқ дұшпанға кеселім де.

Ондайда өзімді өзім түсінбеймін,
Ойы жоқ,
Қиялы жоқ..
Мүсіндеймін.

Күн болып жая алмаймын жылуымды,
Түн болып түндігімді түсірмеймін.

Мені жоққа бірақ та санамаңдар,
Кеудемнің сән-сарайын аралаңдар.
Өзгеге ұқсамайтын мінезім бар,
Сонымен мені дәйім даралаңдар.

Бірде кеншімін,
Бірде елшімін.
Күлме, дос,
Сен!
Шыным!

Бірде батырмын,
Бірде ақынмын.
Бірде жер өңдеп —
Дән сеуіп жатырмын.

Берген-ау сөзге ерік —
Құлақ естімеген,
Көз көріп
Құбылма дермісің
Сәт сайын тұратын өзгеріп.

Иә, мен ойдамын,
қырдамын...
Көтерем тылсымның тыңдарын.
Елшінің,
Кеншінің,
Ақынның,
Батырдың...
Бәрінің міндетін атқарар
Ұлдарым, қыздарым —
Сырларым, жырларым!

Көрмегелі,
Көп болды-ау көрмегелі,
Көңілімнің қайдасың көк дөнені.
Шабытымның қайдасың шамшыл оты,
Өрен жүйрік жеткізер өрге мені.

Билеп бір сәт бойымды артық ағын,
Шамырқанам,
Қияға шарқ ұрамын.
Шарқ ұрамын ұмытып өзімді өзім
Қайтып қана шабыстан тартынамын.

Сәйгүліктей сайлаулы кермедегі
Шалқы, шабыт!

Отырғыз ерге мені.
Дүниені кезейін дүбірлетіп,
Көңілімнің сабылтып көк дөненін.

Іздеп келем

**Мен — жоқшымын,
Бар талай жоғалтқаным,
Жүріп келем — үміт боп қол артқаным.
Қансонарда із кесіп, аң қуғандай
Жер бетінің қараймын жолақтарын.**

**Кім біледі,
 Жоғымды табамын ба,
Қалтарыс көп жұмыр жер танабында.
Кім біледі,
 Мен тіпті болашаққа
Жоқшы болған қалпыммен барамын ба.**

**Іздеп келем —
 Іздеуден жазбай келем,
Ертеңімді көктемдей, жаздай көрем.
Іздегенім сол ма екен,
 Көкірегімде
Кей сәттерде алау боп маздайды өлең.**

**Іздеп келем —
 Алғы бетке тік қадап жанарымды,
Жалау етіп ақ арман, ақ арымды,
Арман қуған жетеді арманына,
Білем мен де сондықтан табарымды.**

Соңғы қоңырау

Уақыт өз жүрісінен танбас мына,
Он жыл өтті —
Он көктем алмасты да.
Соңғы қоңырау деген тым қиын екен
Мән бермеген сияқты ем алғашқыда.

Он жыл өтті —
Он қырдан асқандаймын,
Он тылсымның құпиясын ашқандаймын.
Мен сол он баспалдақты тұғыр етіп
Әлі де биіктеймін,
Аспандаймын.

Соңғы қоңырау —
Саздылау естіледі,
Біреу оның қадірін кеш біледі.
Ал менің көкірегімде сол бір үннен
Болашақ бақытымның есті лебі.

Есті лебі болашақ күндерімнің,
Исі аңқыды раушан гүлдерімнің.
Мен сол сәтте балауса, балғын кездің
Ескірмес елесімен бірге жүрдім.

Есімде әлі ең алғаш қарсы алғаны,
Қоңыр күзде күмбірлеп жар салғаны.
Қоңыр үнін қимайтын сияқтымын
Ер жетіп, азамат боп қалсам-дағы.

Соңғы қоңырау —
Бір ғажап жмын екен,
Қуаныш қой,
Сонда да қиын екен.

Өйткені ол сенімен хоштасып тұр —
Хоштасудың қашан да күйі бөтен.

Соңғы қоңырау —
Бір ғажап жиын екен,
Қуаныш қой,
Сонда да қиын екен.
Әлде бұл да уақыттың бізге тартқан
Балауса бақыты мен сыйы ма екен!

Иә, уақыт жүрісінен танбас мына
Он жыл өтті —
Он көктем алмасты да.
Соңғы қоңырау —
Серпін деп ұқтым енді
Қобалжып тұрсам-дағы алғашқыда,
Тарттым алға уақыттың өзіменен
Арман — аттың жалына жармастым да.

**Ағаға асу — өрінде
Арнадым бір жыр қалам ап.
Көп ойлар қалды көңілде
Алдағы күнге аманат.**

**Ғабеңдей алып нар ұлын
Айнытпай әлем таниды-ақ.
Өзінің ұлы дарынын
Сыйлаған дарқан табиғат.**

Қасымға

«Құя алман үгітілген балшық өлең,
Көңілде көп жасамаң тамшыменен,
Серінің семсеріндей сертке таққан —
Өлеңнің өткірін алшы менен», —

Дедің де астың биік жыр асуын,
Өлеңмен жасап не бір мұра асылын.
Ел үшін өстің ерен ақын болып —
Бақытын ойламаған құр басыңның.

Өмірдің мейманы бол азғана күн,
Еліңді сүйіп өттің, абзал ақын.
Бұрқыраған қысы жүрді Оралыңның,
Жырыңда талмай қақты қаз қанатын.

Жырладың алтын ұя — өз өлкеңді,
Жырладың тау-қияны, өзен, көлді...
Жырладың қара қасты қарындасты —
Кетпедің босқа тастап көлеңкеңді.

Әлі де сол баяғы бір Қасымсың,
Бір өзің — танығанға бір ғасырсың.
Отырсам өлең жазып ақылшымсың,
Ал, жәй кезде ең жақын сырласымсың.

Аққу ақын

Әбеке!

Сіз жетпіске келдіңіз —
Бұл мереке бүгінгі жыр үшін де,
Сөзіңіздің алауы,

Нұры ішінде.

Әлпештеген Елінің жақсы лебін
Есту ләзім ақынға тірісінде.

Көптен күткен көктемнің әз қонағы —
Айдындарға мамырлап қаз қонады.
Сіз секілді көл сәнін келтіретін
Аққу — ақын, әрине, аз болады.

Өлең — өмір уақытпен шектелер ме,
Жеткен де бар бұл күнге, жетпеген де.
Мен сенбеймін дәл Сіздей нар ақындар
Әр халықта,

Әр елде көп дегенге.

Сіз жетпіске келіпсіз —
Жетпіс — қазір ер жасы есіп жүрген,
Сырдың суын етікпен кешіп жүрген.
Жетпіс — қазір ғылымның айтуында
Адамзатқа — орта жас десіп жүрген.

Жүк артса да,
Сыр бермес тағдыр нендей,
Көңіліңіз көкмайса балғын көлдей.
Жарты ғасыр көтеріп өнер туын
Жыр — бәйгениң келесіз алдын бермей.

Көру ләзім тірлікте тамашаны —
Өмір — бәйге,

Әркім-ақ таласады.

Ал, Әбеке, Сіз сынды ақындарға
Озу ғана, тек озу жарасады!

Тілші

(Қарт журналист

Әбдуали Қарағұловқа)

Тыстағы абыр-сабыр тынса-дағы —
Сөнбейді көрші үйдегі бір шам әлі.
Жарығы жақсылықтың жаршысындай
Көкірегіңді қуаныш — нұр салады.

Берілген осыншалық ілкі ісіне —
Сізге оның таныс бәлкім түр-түсі де.
Түн ұйқысын төрт бөлген мазасыз жан —
Жаңылмайсың,

Газеттің тілшісі де.

Жанына толтырғандай нұрын дала —
Оралған сапарынан бүгін ғана.
Көп сырды жеткізуге асығады —
Жол соғып қажыған-ау,
Түрін қара.

Ойланып, сәл тыныстап алады да —
Қайтадан береді ерік қаламына.
Бір жолда көргені көп, түйгені көп
Тартады бәрін талғап, таразыға.

Табысқан таныстары, достары көп
(Ұғыңыз мейлі мұны жоспары деп).
Жеті қат жер астында шахташы бар,
Диқанмен де сырласты қоста түнеп...

Шарлаған іздері көп дала — қырда,
Атырауда, Арқаның алабында.
Жайлауда шопанменен бірге жүріп,
Тойын көрді жас сәби баланың да.

Газетке жазады енді осыларды —
Мақтан ету салтымыз досы барды.
Біреулерін әнекей шығарып сап,
Біреулері алдынан тосып алды.

Қайда барса таусылмас таныстары,
Білмейсің жақын оған, алыс па әлі.
Әйтеуір қуанышпен қауышады,
Әне біреу тоқтатып, тағы ұстады.

Міне, осылай әрдайым жалғасады,
Журналистер досының бар ма саны.
Жол шегеді ақпанның аязында
Әсіресе, тұрмайды жазға салым.

Үйренсем деп өмірден мол қармаған,
Бір жер жоқ бұл өңірде ол бармаған.
Журналистің ізіндеі көрінеді —
Далада сайрап жатқан жолдар маған.

Өлшем

Жақсы — жаман,
Ақ — қара,
Жүйрік — шабан...
Осындай бір қайшылық киліксе әман.
Таба алар ма ең өлшемін, о бауырым,
Ажырат деп берілсе билік саған.

Бар жақсының — жақсысы,
Ақтың — ағы,
Жүйріктің де болады нақ пырағы.
Ара жігін айырып айта алмасаң,
Жалған сөзің жақынды жат қылады.

Қараны да,
Жаманды,
Шабанды да...
Ұялмастай ашып айт ар алдында.
«Тура биде туыс жоқ»—
Есіңе ұста
Таймай сөйлеу тән әр кез табандыға.

Әр нәрсеге болмағын көрсеқұмар
Әділдікке қошамет, қол соғылар.
Жақсы — жаман,
Ақ — қара,
Жүйрік — шабан...
Бәрінің де ел білер өлшемі бар.

Бәрі де бізден қалады

Ағайын едік,
Алыстауменен арамыз,
Бір-бірімізден суысып мүлдем барамыз.
Ойладық па екен —

Үлкен боп,
яки кіші боп:

Туғаннан артық туысты қайдан табамыз.

Өмір бар жерде —
Көңілдер қалай жетпейді,
Ініден — аға,
Ағадан — іні шеттейді.
Дейтіні қайда байырғы бабаларымның:
«Туыстан Адам түңілсе-дағы кетпейді».

Туғаннан артық туысты қайдан табамыз,
Ертеңгі күнді ойладық па екен және біз.
Өзіміз бүгін дүрдараз болсақ,
Бізден соң
Туысып қатар жүре алар ма екен баламыз.

Сіз ғана емес,
Мен де аға болар жастамын —
Ойлайтын кез бе бүгінде жеке бас қамын.
Өзімдігім бар,
Тұрмыстан кенде емеспін
Қызығам бірақ туысын көріп басқаның.

Қызығам рас,
Қызықсам да іштей тынамын,
Тоқтамай уақыт барады өтіп — кіл ағын.
Екеуімізге де ақыл қосатын әке жоқ
Қызынған сәтте қолына алып тымағын...

Шолақ қамшының сабындай келте тірлік те
Қас қағым сәтте өте шығарын білдік пе.
Жатамыз әлі-ақ Туған жер төсін томпайтып
Секілді соңғы сөйлемге қойған бір нүкте.

Біреуден ептеп есебін тауып ұт мейлі,
Заулайды уақыт —
Бары-жоғыңды күтпейді.
Кезі келгенде бәрі де бізден қалады,
Еш пенде Жердің жыртығын жамап бітпейді,
Бітпейді!

Сүйе қалсам

Мен берілсем...

Берілемін жаныммен, тәнімменен,
Ожданыммен, қардай ақ арымменен.
Табиғатым сол үшін тілейтіндей,
Қалтарыссыз, қалдықсыз бәрін менен.

Сүйе қалсам,

Сүйемін өле-өлгенше,
Сынған шынар қайтадан көгергенше.
Дүниеде жан жоқтай махаббаттың,
Азабы — тозағына төзер менше.

Иә, солаймын,

Солаймын әр істе де —
Пенделіктен, әрине, қалыс деме.
Жақсы көріп,
Және де жек көргенде
Ұқсаймын сыр бүкпейтін нәрестеге.

Жан емеспін түсірген көңілге шық,
Тілегем жоқ тірліктен тегін несіп.
Жанып жүріп күл болып кетердеймін —
Көрген емен жартылай өмір кешіп.

Тезіне сап қинайды өмір кей күн,
Сонда-дағы шашылып-төгілмеймін.
Жан-тәніңмен жек көру қандай қиын,
Амалым жоқ,

Онда да бөлінбеймін.

Қайтейін —

Ардай сырым көңілдегі,
Қаншама рет қабырғам сөгілмеді.
Бәрі бір де жартыкеш жүре алмаймын,
Тұтас қылып жаратқан өмір мені.

Көктем келді

Көктем келді —
Әсем бір әндей аңсаған,
Көптенгі үмітті —
Көктемді күтті қанша адам.
Жастар да күтті,
Қарттар да күтті қаусаған,
Дала да күтті,
Күтті көктемді тау — сағам.

Белдер де күтті,
Көлдер де күтті құрсанған,
Табиғат ару —
Ашыла қоймаған тұмса арман.
Тағатсыз көңіл шарқ ұрмай қалай шыдасын
Қызғалдақ қырлар алаудай жанып тұрса алдан.

Көптенгі үмітті —
Көктемді күтті тіршілік,
Сәмбі талдарға,
Сәнді талдарға бүр шығып...
Малынып нұрға дүниенің жасыл желегі
Көгілдір әлем күшіне кіріп келеді,
Жайсаң жанымен жадыратып елді жыршы-үміт.

Достарым-ау

Ей, достарым-ау,
Амансыңдар ма бірге өскен,
Есілдің суын бір кешкен.
Айлы түндерде ару арманмен тілдескен,
Сендерді қайдам!
Алыста жүріп мен өзім
Шығарған жоқпын біреуіңді де,
Бір де естен.

Ойласаң қазір —
Келер-ау тіптен күлкің де:
Бөкеннің жыры бастаса бітпей бір түнде,
Ертеңмен қайта тұра алмай жатып, шіркіндер:
Қаумалай келіп жанына
— Ертеке айтшы!— деп жалынушы едік тағы да,
Сондай күндерді ұмыту сірә мүмкін бе!

Ай жарығымен ақ сүйек іздеп шарқ ұрып,
Жүректер алғаш қыз жанарына шарпылып,
Айтар сөз таппай,
Көңілімізді жарты ғып,
Үміттен және бал тұнып,
Қайтатын кездер қыратты кезіп, алқынып.

Ей, достарым-ау,
Бәрі де,
Бәрі...жадымда
Есілдің арғы жағында
Көрші ауылдың да қыз-жігіттері жүретін
Оранып аппақ сағымға,
Шалғынның қызған шағында.

Сол таңдар —
Сірә, ұлы таң,
Бұла шағымды қалайша, достар, ұмытам.

Тірлік болған соң ұтылам бірде, бір ұтам
Өздеріңді еске ап,
Жанымды дереу жылытам.

Ей, достарым-ау,
Не деген ғажап жансыңдар —
Әрқайсың бір арайлап атқан таңсыңдар.
Қуанғанда да,
Қиналғанда да, асылы
Қасымда менің барсыңдар,
Сол үшін дағы алдымда дәйім бас иіп
Тағзым етіп тұратын сынды бар шыңдар.
Не деген ғажап жансыңдар!

Қандай бақыт

Жаз келіп қалыпты ғой,
Тағы да жаз —
Жаз-көрік ұялатар жаныңа наз.
Жастықта қадіріне жете алмасаң,
Ертең күн жаз қызығы табылады аз,
Жаз келіп қалыпты ғой,
Тағы да жаз.

Қадірім көп пе білген,
Аз ба білген —
Сен соны ұқсаң болды жаз — жаныңмен.
Жігіттің арманы не —
Сүйіктісін
Жылытса жүрегінің маздағымен,
Сезімнің саздарымен.

Білесің сен,
Бәрін де сен білесің,
Сезімді де ақылға жеңдіресің.
Досың бар,
Дұшпаның бар —
Қандай бақыт,
Сүйе алсам тандырардай елдің есін.

Даралық

Менде бардың бәрі де сенде болса,
Сенде бардың бәрі де менде болса,
Әй, қайдам...

Соның өзі біздер тұрмақ
Еш әсер бермес еді-ау елге де онша.

Сен жазғанды мен солай жазар болсам,
Мен жазғанды сен солай жазар болсаң,
Екеуміз де ілікпей қалар едік
Ауызға алып айтардай назарға онша.

Сенде барды ел менен іздемесін,
Менде барды ел сенен іздемесін.
Төбе болып,
Немесе төмен болып
Көріну —
Ел алдында бізге де сын.

Жарасады баланың балалығы,
Жарасады дананың даналығы.
Жер мен Көктей болса да аралығы
Бір-біріне әйтеуір ұқсамайтын
Болу керек дарынның даралығы.

Көрген түстей

Тірліктің қысы да арман,
Жазы да арман —
Түлкі — өмір құтылмайды тазылардан.
Қарт отыр жиырма бесін жыр ғып айтып,
Уақыттың көбі кетіп,
Азы қалған.

Шарлаған шар тарапты,
Алысыңды —
Қиялмен кезген талай ғарышыңды.
Бұл күнде қарға адым жер мұңға айналып,
Көңілі құмға айналып,
Сағы сынды.

Күреске де бел шешіп түсіп көрген,
Сұлуға да сұқтанған,
Құшып көрген.
Көкпар тартса, жолында ұра барын
Ұмытып,
Құба белде ұшып берген.

Құла жүйрік —
Астында құла жорға
Ұшып берген құйындай құба жонда.
Ойлап көрсе осы бір қарияның
Талай ізі қалыпты мына жолда.

Бәрі есінде:
Ақ сағымдай сылаңдап қанша арманы
Құба жонда құлпырып қарсы алғаны.
Бәрі есінде —
Сүйгенін сағынып кеп
Айлы түнде тербеліп ән салғаны.

Бұл ғұмырда не көріп,
Не кешпеді!
Көрген түстей бүгінде елестері.
Талай жылдар өтіпті дегенменен
Бәрі де кешегідей емес пе еді!

Тірліктің қысы да арман,
Жазы да арман —
Түлкі — өмір құтылмайды-ау тазылардан.
Отыр бәрін өткеріп көз алдынан
Уақыттың көбі кегіп,
Азы қалған.

Көңіл қартаймайды

Адамдар қартаяды
Күз кетіп, сарғыш тартқан жапырақтай.
Жүзінен әр таяды —
Құлазыған құба жон атыраптай.

Қыз-жігіт те қызғалдақ — дәурені өтіп,
Айрылады көктемгі гүл — әрінен.
Дүниені жіберер әуелетіп
Ай астында шырқаған бір әнімен.

Табиғат та,
Адам да қартаяды —
Бәрін солай жаратқан өмір — дана.
Қартаймай, тек есейіп марқаяды —
Мәңгі көктем — гүл атар көңіл ғана.

Мен қырықтамын

Қырық жыл —
Жазы, күзі,
Қысы мен көктемі бар.
Талай асу,
Талай құз,
Өткелі бар...
Қырық жылдың қадірін, қасиетін,
Сол жолдармен сабылып өткен ұғар.

Менің қырқым —
Қырық жас болғанменен
Құпиясы көп,
Пара-пар томдарменен.
Қырық жылда қисапсыз жүргендерім
Тоғысады сан тарау жолдарменен.

Қырық жылда не білдім, не тындырдым,
Қай қияға атымның бетін бұрдым.
Дер кезінде елемей соның бәрін,
Қасиетін енді ұққан секілдімін.

Алтыным бар,
Мысым бар,
Жезім де бар
Алақұйын, көкдауыл сезім де бар.
Асып-тасып, арнамнан ақтарылып
Сыймай жатар сабама кезім де бар.

Келеңсіз бе,
Тірлігім келелі ме,
Өршіл өмір бағыма береді не.
Кейде тұнық өзендей тынып аққан
Жетпей жатам жететін кемеріме.

Жетпей жатам жететін кемеріме,
Тебіреніссіз тірліктің керегі не.
Ойлар бірде еріксіз әкетеді,
Шым батырып тұңғыық тереңіне.

Діңгегінде жұмыр жер шыр айналып,
Күн артынан күн келер шырайланып.
Көңіл күйін құямын жырларыма,
Қалмасын деп тұнығым лайланып.
Дертім болса, жұртым бар айтар емін
Тұнығымды тындырмай шайқа менің.
Ұшсам — ұя,
Қонсам — құт аялаған,
Тірлігімнің тұғыры —
Байтақ елім!

Шежіре тау

Қарқаралы!
Бұрын да болғам талай бұл өңірде
Ән өңірде,
Жазира жыр өңірде.
Тәттімбет боп,
Мәди боп,
Қалибек боп...
Қалған менің жатталып жүрегімде.

Сұлулықтың мөп-мөлдір қайнарындай
Сүт бетінде кілегей-қаймағындай
Аралағам армансыз аймағын бай/ —
Әр тасы тарих болып тіл қататын
Шежіре тау бар екен қайда мұндай!!
Тұтасқан қайың,

талын,

Қарағайын...

Тағы бір аралайын, саралайын.
Ұқсам деген тау жәйін, дала жәйін
Еркелегіш, елтігіш баладайын,
Түсініңдер жанымның тебіренісін
Көрсем көзім тоймайды,
уа ағайын.

Қасымда Қайрат ақын,
Жаппар ақын —
Ақындар жақын түгіл,
Жатқа жақын,
Жүрек сырын қалтқысыз ақтаратын,
Әр шоқының,
Әр көлдің,
Әр жотаның...
Келе жатыр көңілге хаттап атын,
Мәңгілік жатталатын.

Тіршіліктің әр сәті ағыстай-ды,
Сылаң-сағым сусиды, алыстайды.
Жаппар жырдай мақтайды туған жерін
Күйеу бала — Қайрат та қалыспайды.

Қалыспайды,
Сол керім жарасады,
Қиялмен биіктетіп аласаны,
Бір ақын бір ақыннан әрі асады.
Асылы, Қарқаралы — шежіре тау
Жиғандай мөлдіретіп тамашаны,
Көркіне көз тоймайды,
Қарашы әне!

Қимай кетіп барамын

Қарқаралы таулары,
Қарқаралы баулары,
Қарқаралы көлдері,
Қарқаралы белдері,
Қияныңда қалқытып,
Қиялымды тербеді.

Ері де — ер,
Елі де — ер,
Кілең сал мен серілер.
Бұрын мұнда келмеген,
Қызығына ермеген,
Көрмеген жан не білер!

Елге ырыс-береке —
Қойны толы кен екен,
Жерұйыққа тең екен,
Бір келген жан айналып
Шыға алмайтын жер екен.

Жатыр дала жерұйық —
Көкірегіңе нәр үйіп,
Төскейінде дән ұйып
Сол даланы түлеткен,
Сол далаға гүл еккен
Азаматтары ақиық.

Көктем түгіл күзгі әрі —
Дала сәні,
Түз нәрі.
Еліктіріп алғандай
Сұлу екен қыздары,
Сынайтындай бізді әрі.

**Сына, сына,
Сынай бер...
Күлмесін тек былайғы ел.
Қимай кетіп барамын,
Ей, арулар — қынай бел.**

Айналайын

Нүркен-ауыл —
Бір кездегі аядай үркер ауыл.
Енді бүгін Батырдың атына сай,
Өрісі — кең,
Өресі — үлкен ауыл.

Бұл жердің тасы қыран,
Тауы — қыран,
Тербеткен бесігінде тауып ұлан.
Мен бүгін батыр болып қайтқандаймын
Батырдың миллионер ауылынан.

Көңіл өсіп,
Көрсө көз қызығардай —
Қуаныштан өн бойың қызынардай.
Жүріп келе жатқан әр көшемізде
Нүркеннің бала күнгі ізі бардай.

Ерлікті машық қылған қайда дәйім,
Көп екен еңбекте де сайлы ағайын.
Көтерген көкжиекке батыр даңқын
Еліңнің елдігінен айналайын,
Еріңнің ерлігінен айналайын.

Самал көл

Самал көл —
Түстігінен самал ескен,
Самал көл —
Бір көрген соң қала ма естен.
Сыланып ақ айнадай айдынында
Тал, қайың...
Таранады жағада өскен.

Астасып ақ айдынмен ақ айнадай,
Ақ ару сылаңдайды қалай-қалай.
Алғандай қос жанарын қарықтырып,
Жағада ақын жігіт қарай-қарай.

Самал көл —
Сыр сандықтай шын ұғымда,
Мың бір түн хикаясы тұнығында.
Ақынның жазылмаған жыры мұнда.,
Арудың айтылмаған сыры мұнда.

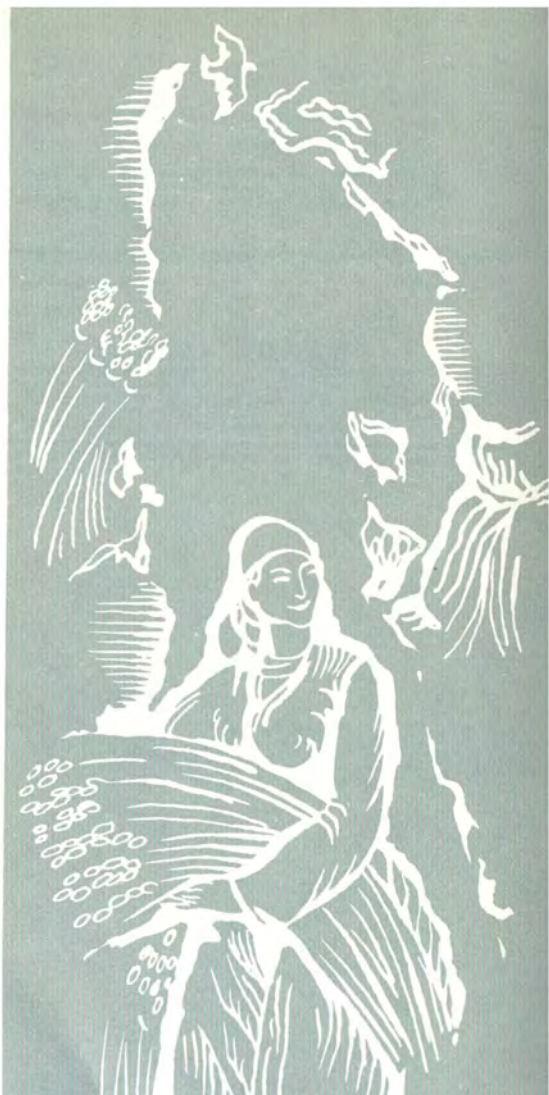
Бойыңа кербездікті сын санар ма,
Жап-жасыл жазы-қысы шыршалар да.
Тал бойын кір шалмасын дегендей-ақ
Кеудесін ашып тастап тұр самалға.

Самал көл —
Түстігінен самал ескен,
Тұнығын бала кешкен,
Дана кешкен.
Көрмесем арманда боп кетер ме едім,
Көрген соң сыр-сымбаты қала ма естен.

Өлең жазбайтын күндерім бар,
Өлең жазбайтын түндерім бар.
Бұлттың төбемізден аумайтыны сияқты,
Бірақ нәсерлетіп жаумайтыны сияқты.

Кеудемде — алақұйын,
Астан-кестен...
Біледі оны —
Бір білсе, бастан кешкен.
Шөліркеген сезімді қандыра алмай,
Ұшқындаған отымды жандыра алмай,
Түсемін бір сәтте сан күйге талай,
Шабыттың шамшыл құсын үйрете алмай.

Үшінші бөлім

Бұла дәурен

Он сегіз!

Ай-хай шіркін бұла дәурен,
Маздатқан жүрегімді жыр-алаумен.
Кей-кейде от сезімдер жетпей қалып,
Тағы бір оралсам деп тұрам-ау мен.

Он сегіз!

Арыстан боп Айға атылған,
Сескенген жасақты жау айбатынан.
Мезгілсіз мерт болам деп мойымаған
Қара тас қақыраған қайратынан.

Он сегіз —

Көз жұмдырып қойған әман,
Ол үшін қыр да аман,

Ой да аман.

Албырттық алақұйын алып қашып —
Тосыннан тоқтар жерін ойламаған.

Сүйсе де,

Сүйе білген жан-тәнімен,
Көңілін баурамаған алқа,

кілем...

Айқай шықса ағындап кететұғын
Ақ иық ақындардай арқалы ма ең.

Жанымды жазираға бөлеп кілең,

Көңілім сені ойласам өректіген.

Арманым —

Ардағыма жолықтырған,

Он сегіз!

Сенің орның

бөлек білем.

Түспеген жүген-құрық —

Бұла дәурен

Маздатқан жүрегімді жыр-алаумен.

Кей-кейде от сезімдер жетпей қалып,

Тағы бір оралсам деп тұрам-ау мен.

Он сегіз —

Айналайын, бұла дәурен!

Жыл құсы

(Ән)

Әнім бе едің жыл құсындай оралған,
Сәнім бе едің Сыр суындай толы арнаң.
Қапияда көз жазып қап,

Өзіңе

Табыстырды тағдыр қайта, жоқ арман.

Нұр шашқандай өмірімнің ақ таңы
Гүл ашқандай көңілімнің бақтары.
Көкірегіме ұялады қайтадан
Тірлігімнің таусылмайтын тәтті әні.

Арманымдай жұлдыз болып жанатын,
Ұшқыр қиял қақты қайта қанатын.
Оралған соң таусыларда тағатым —
«Жыл құсы» деп қойдым арнап ән атын.

Сағыныш

(Ән)

Толқындай дөңбекшіген теңіздегі,
Жас жаным алабұртып нені іздеді.
Бір сен деп бұлқынады қайран жүрек,
Тағдырым әлде өзіңмен егіз бе еді.

Өзіңмен ұшырасу — талайғы арман,
Іздедім таң нұрынан арайланған.
Бір сәтке көрсем деймін келбетіңді,
Шолпандай бұлт ішінен қарай қалған.

Қайдасың,
Қайда қазір алыспысың,
Сағыныш қиялыммен жарысты шын.
Бір сәтке кетсе деймін елес беріп,
Жанымды мазалаған таныс мүсін.

Кеште де,
Сені іздеймін ертемен де...
Тосамын құлағымды ерке желге.
Маздатшы жанымда отын қуаныштың
Өзіңмен бақытымды ерте кел де.

Бақ құсым сен бе едің

(Ән)

Өлеңім өзім боп барса бір,
Сезімім алаулап жанса кіл,
Білер ме ең жайымды, ақ еркем,
Мен саған арнадым қанша жыр.

Теңіздей тереңнен тербеліп,
Құлашты қияға сермедік.
Жанарың жанымды жаулап ап,
Қалмады-ау, ақ еркем, менде ерік.

Барым сол —
Білмесең, білсең де,
Барым сол —
Әзілдеп күлсең де,
Қай жерде —
Қай белде жүрсем де,
Бал күнім —
Бар гүлім бір сенде,
Тағдырым —
Таң нұрым бір сенде.

Аққудай жай қағып қанатын,
Өзендей жайланып ағатын.
Уақыт та тоқтатпай сағатын,
Алмасып күнге күн, алға асып
Таусылды, қалқатай, тағатым.

Жанымды тебірентіп, тербедің —
Шақырдым,

Бірақ та келмедің.

Қонсам деп, қона алмай қиналған,
Ақ құсым —

Бақ құсым сен бе едің.

Сен билеп жүрдің —
Бір жігіттің тербеліп құшағында,
Қолым жетпес арманға ұсадың да.
Ауылда өскен мен бейбақ сонда ұқтым —
Би білмеу —
Болады екен құса мұнда.

Сен билеп жүрдің —
Вальстің ырғағымен дөңгеленіп,
Өзіңе емес,
Бергендей өңгеге ерік.
Жүзе білмес қораздай шетте қалдым,
Аққуменен ілесіп көлге келіп.

Сен билеп жүрдің —
Ұқсам-дағы тұнығым шайқалғанын,
Меселіңді сол замат қайтармадым.
Сыртым бүтін болғанмен,
Ішім түтін —
Бірақ оны өзіңе айта алмадым.

Сен билеп жүрдің —
Түсіндің бе,
Әлде шын түсінбедің,
Күлген болдым —
Жатса да ішімде мұң.
Албырт көңіл сонда да ойламапты-ау
Басқа ұяға қонар деп құсым менің.

Сен билеп жүрдің —
Құлағыңа жігіт не сыбырлады,
Ұғып болмаған екем сырыңды әлі.
Ет жүрегім сезгендей әлденені
Өн бойымда бір сезім шымырлады.

Сен билеп жүрдің —
Қуанышты реңің,

Қас-қабағың...

Төзімімнің құлатты тас қамалын.
Тұрдым бір сәт өзіме өзім ұрсып,
Қалмағандай қайтудан басқа амалым.

Сен билеп жүрдің —
Сиқырлы әуен еркіңді билеп алған,
Өзіме өзім кейідім биге барған.
Сонда ұқтым —
Ілеспей онан-дағы
Жақсы еді ғой оңаша үйде қалған.

Сен билеп жүрдің —
Шыдамадым,
Шегі бар төзімнің де —
Қарауытып кеткендей көзім мүлде.
«Қайттық!»— дедім әкеліп киіміңді,
Оғаш көрінді ме екен сөзім бірден,
Қарағандай мысқылмен көзің күлген.

Сен билей бердің —
Билей бердің маған бір қарадың да,
Таусылғандай шыдамым,

амалым да...

Сонда ұқтым жолымыз басқа екенін,
Кекесін күлкі тұрды жанарыңда,
Билей бердің тағы бір қарадың да...

Көктем

Тоқталмайды тынымсыз күндер ағып,
Өз-өзінше әрбір таң жүлдені алып.
Көкекпенен арайлы көктем келді,
Қырқаларға алқызыл гүлдер алып.

Көктем қонды бақтарға жыл құсы боп,
Мерзімнің ең шуақты,

жырлысы боп.

Көктем келді тағы да кең өлкеме
Жарқын жүзді қыздардың күлкісі боп.

Көктем келді —

малынды дала нұрға,

Өзгеше бір әр беріп тау-адырға.

Көктем келді салтанат-сәніменен,

Арқау болып жаңа ырғақ, жаңа жырға.

Бірге келді көктеммен қыздар баққа —

Ұқсап бейне қырда өскен қызғалдаққа.

Ару — көктем мерейлі махаббаттай

Сұлулығын табиғат қызғанбапты, ә!

Көктем, көктем!

Арайлы, нұрлы көктем,

Ай қалықтап,

Алтын Күн күлді көктен.

Сені асыға күтеміз, төрлет кәне,

Жасандырған дүниені кіл жібекпен.

Керуендей қозғалған таңнан тұрып,

Жылжиды әне нөсерден қалған бұлт.

Ару ұзақ қарайды көш соңына

Бірге ілесіп кетуді арман қылып.

Ботакөз

Ойлап тұрсам —
Сезім де,
Сөз де бөтен,
Таптырмайды өзіне өзгеде тең.
Дүниедегі шынайы сұлулықтың
Қасиеті қарақат көзде ме екен.

Көзде ме екен бірліктің жарасымы,
Көзде ме екен тірліктің бар асылы.
Білмеймісің қай күйге түсірерін
Ботакөздің мөп-мөлдір қарашығы.

Басқа түспей алар кім сырын ұға!
Арманыңның алда тұр шыңы мына.
Қайтып аман шығуың екі талай,
Батып кетсең тұңғыық тұнығына.

Айналайын ботакөз — құралайым,
Сен деп ұққам көңілдің шың-арайын.
Жанарыңды тайдырып әкетпеші,
Басқа тілек өлсем де сұрамаймын.

Сұрамайын беріле сүй деп мені
Бір жылы сөз және де қый деп тегі.
Жалғыз ғана айтарым:

Сені көріп,
Көңілімнен көкдауыл күй кетпеді.
Сыр айтпаушы ем егіліп жатқа бұлай,
Сені ойлаумен атар ма ақ таңым-ай!
Жалғыз ғана тілерім:

Ботакөздің
Мұңайғанын көруден сақта, құдай.

Кешір, қалқам,
Кешір сен, кешіре алсаң,
Тіршіліктің сүйсіз несі бар сән.
Өзімді өзім ұмытып кетердеймін
Сенің ботакөзіңді есіме алсам.

Жас әже

[Әзіл]

Әже болдың —
Соның өзі бақыт қой,
Көзіңде нұр,
Көңіліңде жаһұтты ой.
Сеніменен бар тіршілік қуанып,
Сенің үшін жасап жатыр уақыт той.

Жанған оттай жүзіңдегі алау нұр,
Жарасып тұр қолыңдағы жалау-гүл.
Адамды өзі арнасымен әкетер
Табиғаттың ерек заңы бар-ау бір.

— Әже! — деймін,
Бірақ өзім нанбаймын,
Жап-жас сені әже қылған қандай күн!
Әзілі әсем келіншектен кешегі
Шаңқай түсте ажыраған жандаймын.

Өмір заңы,
Өкінетін несі бар,
Біреу ерте,
Біреу оны кеш ұғар.
Немереңді әлдилеген кезіңде
Біз секілді пақырыңды да есіңе ал.

Махаббат балладасы

Жадырап кетпесе де аспан әлі,
Майда жел тербеткендей жас баланы.
Шел қаптап жұлдыз көзін дүркін-дүркін,
Бір ауық кірпігінен жас тамады.

Түн іші, сағат бірден ауды уақыт,
Қыз отыр екі көзін жаудыратып.
Жігіттің қайда сөзі келем деген
Барады ұйқы қысып, маужыратып.

Судың да естіледі сылдыры анық —
Сыңсытып ән салғандай мың бұралып.
Көрді де екі адамды қолтықтасқан,
Бір сәтке үй тасалап тұрды барып.

Тамаша!
Жазғы самал жанға жайлы,
Тұр бөлеп хош исіне таңды арайлы.
Әженің бесік жыры секілденіп,
Мүлгіткен, маужыратқан бар маңайды.

Бұл кім, бұл тұрған түнде елден ерек,
Жүрегін оймен тербеп, сырға бөлеп.
Жігітті тосқандығын білсе осылай.
Мән-жайын түсіндірер елге не деп!

Я, бұл — қазақтың бір қара көзі —
Жігітті тұрған тосып далада өзі.
Жүрегін мазалайды жастық шіркін.
«Жүгірмек» — өте шығып бала кезі.

Тостырған жігіт қайда, қайда жігіт,
Жақында-ақ достаспап па еді айлап жүріп.
Ұмытып кетті ме екен жан азабын,
Жай ғана жүрген бе әлде айла қылып!

Япырай, арам ба еді ол — қаражүрек,
Жас сұлу неге төмен қарайды көп!
Кірпікте қалды неғып жас ұялап,
Жаман ой неге мұнша барады үдеп!

Шынымен келмеді ме тосқан адам,
Жас қызды етті ме әуре, босқа алаң.
Несіне күттіреді, күттіреді,
Түндегі қарауылдай қос қараған!

Жоқ, құрбым, қателестің, сабыр, сабыр
Ақылды ашу жеңіп жаңылса бір.
Не пайда таптың сонда асығудан
Достыққа қара күйе жағылса құр.

Бұзылып, машинасы қырсыққанда,
Жүгімен қалды тұрып — Құмшықталда.
Түн бойы жаяу жүріп ұзақ жолды,
Үйіне жетті жігіт күн шыққанда.

Сөйтіп ол кездесе алмай сүйгеніне,
Мазасыз отыр жалғыз үйде міне.
Амал не, өтіп кетті бақыт түні,
Не пайда енді босқа күйгенінен.

Өмірдің заңы жоқ қой бұзылмайтын,
Жүрек — ол шыбын емес ызыңдайтын.
Махаббат — екі адамға ортақ сезім,
Гүл емес бақшадағы қыз ұрлайтын.

Айтарсың жоқ әдет деп қазақта бұл,
Ақын тек жазыпты деп мазаққа бір.
Дегеннің пайдасы не қыз байғұсқа:
Жаныңды үйде отырып азапта құр.

Несі бар, тоссын ол да аяулысын,
Қиналсын, кезі келсе, жаяу жүрсін.
Бір ауық көтермесе жол азабын,
Қадірін махаббаттың қалай білсін.

Ақын қыздың әзіліне шын жауап

Қажымаңдар!— дедің бе,
Қажымайық,
Көктемде шешек атпау —
Нағыз айып.
Қыздардың қызғалдақтай,
Ортасында

Шат сезім,
Шалқар көңіл,
Наз лайық.

Шаршамаңдар!— дедің-ау,
Шаршамайық,
Билейік дүбірлетіп,
Ән салайық.

Сұлуға,
Сұлулыққа ғашық болып,
Таңырқап, таңдай қаға тамсанайық.

Жиналған үлкен-кіші жиында көп,
Жел де көп,
Дауыл да көп,
Құйын да көп.

Оилаимыз сырт көздерден сұқтанатын
Сезімді жария ету қиын ба деп.

Деп, қалқам, сөкпе босқа
Жасық торғай,
Қыранбыз тынбас таудан асып қонбай.
Жаным-ау, қайдан мәлім жүргеніміз
Қыздарға құралайдай ғашық болмай.

Білеміз —
Қыздарға ұяң ұнамайды,

Жігітке ұға білген бұ да қайғы.
Сыйғызбай бәрімізді бір өлшемге
Жетпей ме сынасаң да бір ағайды.

Кейде ашық,
Кейде көңіл тұман шығар,
Сындарлы сәті келсе бір аршылар.
Тіл күрмеулі,

Және де қол байлаулы,
Әйтпесе арты қып-қызыл лаң шығар,
Ашып айтар болсақ шын ойдағыны
Көңіл шіркін талайға құмар шығар.
Ұялатып көңіліне күдікті ердің,
Намысына шоқ салма жігіттердің.
Қыран емес,

Бәрінің торғайлығын
Қалай ғана, қалқам-ау, біліп көрдің,
Жиырмадағы Жарқындар былай тұрсын
Қырықта мен де талайдан үміткермін.

Өмір деген ұққанға сірә майдан,
Қызуына талайлар шыдамай лаң.
Жалындаған жанкешті жасты қойып,
Қарттар қазір үміткер құралайдан.

Құрбы әзілі

Айналдым, сұлу Семейім —
Абайдың асыл Отаны.
Көркіңді немен теңейін,
Маздаған жырдың оты әлі.

Жайқалған өрнек не түрлі,
Әсем ед неткен аспаның.
Абай мен Мұхтар секілді,
Ұшырған сандуғаштарын.

Арнайы келдім алыстан,
Көрсем деп елін ақынның.
Достармен жаңа табысқан,
Қауышып бірден жатырмын.

Риза пенде пейілге —
Тосса да нанын жарты үзім.
Дастарқан жайып кең үйге,
Әкеліп жатыр дәм-тұзын.

Жақсыда жаттық болып па —
Жөнімді жан жоқ сұраған,
Асылып жамбас, омыртқа...
Қонақтық менің сыбағам.

Жайдары, жарқын жастары —
Жатырқау деген жат мүлде.
Думанға тағы бастады
Құрбыдай өскен нақ бірге.

Жігітке шіркін әр істе
Керек-ақ екен ептілік.
Тербелген әсем вальсте
Бір құрбым мені кетті іліп.

Көркі ғой шіркін жиынның
Әсем би,
Асқақ ән деген.
Тамшы боп мен де құйылдым,
Тербеліп жүрміз сәнменен.

Бұл елдің жәйін кім білген,
Аздан соң мен де төселдім.
Танысып та алдым құрбыммен —
Жылқышысы екен осы елдің.

Сазымен әсем вальстің
Билейміз,

Тыным жоқ тегі.

Несіне, құрбым, таныстым —
Жанарың қандай отты еді.

Жұмбақ ой жанда шешілмей,
Биіктеп кетті қиял-құз.
Тетелес — Ертіс, Есілдей
Бір жерге, бәлкім, құярмыз.

Дегендей:

— Құрбым, сыр ұғын
Көп келе бердім алдыңа.
Асауға салар құрығың,
Маған да түсіп қалды ма.

Ылайым солай болғай-ақ,
Жұмбағыңды енді қой, Айым.
Ал, мен шүү асау болмай-ақ
Ырқыңа көне қояйын.

Кір шалғандай көңіл көзі —

Шар айнам,

Қалам алмай кетіп едім талайдан.
Оятқандай болдың тәтті ұйқымнан
Сенің қандай құдыретің бар, айнам!
Жібергендей жеңілдетіп қиынды —
Сезім-нөсер сел-сел болып құйылды.
Буырқанып сыймаған соң ішіме,
Жыр ғып жаздым барлық көңіл күйімді.

Ұғар бәлкім,

Ұқпас мүлдем еш пенде —

Өз басынан кешпеген бар,

Кешкен де...

Сен боп келер сыбызғы үні,

Сыр сазы

Жалғыз жүріп жабырқаған кештерде.

Жұлдызымдай ашық аспан —

Көгімде

Сөзге сыймас көп суретің көңілімде.
Ризамын аман жүрсең алдымда
Мені өлердей ғашық қылып өмірге,
Ғашық қылып өмірге.

Қинайды екен

Сал сезімнің қыл пернесін басып кіл,
Терезеңнің бір пердесі ашық тұр.
Тіл қата алмай,
Тыңдата алмай уәжін,
Екі көзі мұңға толы ғашық тұр.

Көңіл де жоқ —
Жүретұғын тасып кіл,
Зіл қара тас өр еңсесін басып тұр.
Көкіректің күйге толы көп сырын
Жеткізе алмай қинайды екен ғашық тіл.

Менше сүй

Кешір, жаным,
Айығып кетпесе де нала бойдан
Адамын саған деген жаман ойдан.
Өйткені мен өзіңді тірліктегі,
Бар тұғырдан биікте —
Дара қойғам.

Дара қойғам —
Мен білген биіктерден,
Бар жалынын жанымның құйып бергем.
Бұл күйімді түсінер —
Түсіне алса,
Тек мендей сүйіп көрген,
Күйіп көрген.

Кәрін төгіп тірліктің қысы барша,
Қапа болған көңілдің құсы қанша.
Қандай бақыт екі адам бірін-бірі
Қалтарыссыз, қалтқысыз түсіне алса.

Ақ күн едім,
Қылаусыз ақ түн едім,
Сенен бағын көңілім тапты менің.
Түсіне алсаң,
Өзімдей түсін, жаным,
Түсінбесең менше күй, ақ тілегім.

Ақ тілеуім —
Менше күй, күйсең егер,
Нақ білерім —
Менше сүй, сүйсең егер.
Махаббаттың ләззатын, азабын да
Менше сезіп,
Дәл мендей күй шеге көр.

Махаббат

Бас ұрмай уақыт атты өлшемге мен
Өзіңді баяғыша көрсем деп ем.
Дөңбекшіп түн ұйқымды төрт бөлсем де,
Ел сенген көп жайларға мен сенбегем.

Мен сені қия алмап ем қиянатқа,
Ақ жүрекке құр күдік ұялап па.
Сондықтан да өзіңді іздеп келдім,
Іздеп келдім міндім де қиял атқа.

Мас болып жастықпенен шалқып демде,
Сырыңды ұқпай қалдым бәлкім мен де.
Сөйтсем сен «ақ махаббат, пәк сезімді»
Жүріңсің үлестіріп әркімдерге.

Кіршіксіз бал сезімге қаталап тым,
Өзіңмен бір арнада қатар ақтым.
Бірақ сен ұға алмапсың құдіретін,
Құдіретін мәңгілік махаббаттың.

Махаббат — асыл сезім кір шалмаған.,
Махаббат — асқақ әуен, жыр самғаған.
Қайталанып шығуы екіталай,
Бар жаныңмен беріліп бір салған ән.

Сезім бар күй әуендес, жыр әуендес,
Ол сезім өздігінен, сірә, келмес.
Махаббат та соның бір көрінісі
Ондай күй әр уақытта туа бермес.

Көз алдымда жүр, гүлім

Алабұртқан көңілдің
Астан-кестен құйыны-ай.
Жан ауыртқан өмірдің
Бастан кешкен күйін-ай.

Тұсау салған сезімге,
Ауыр екен пендеге.
Бейжай жүрген кезімде,
Ұшырадың сен неге.

Шақ-шақ келем шынында,
Өртенуге аз-ақ қап.
Әлде бұл бір сының ба,
Көрсем деген азаптап.

Түсінерсің сен бәлкім,
Түсінбессің,
Қайдам-ай.
Ұға бермес мені әр кім —
Жұмбақ жанмын,
Айнам-ай.

Ең ауыр дерт —
Сөз дерті,
Тебірентер ақынды.
Қойсам ба екен өзгертіп
Ботакөз деп атыңды.

Күй кеше алар ма екенсің,
Сен де менің өзімдей.
Тілдесе алар ма екенсің,
Ұзақ таңға көз ілмей.

**Түсінбесе ел бір-бірін,
Ауырдың сол ауыры.
Көз алдымда жүр, гүлім
Тебірентіп тау ұлын —
Мен үшін сол тәуірі.**

М а з м ұ н ы

Бірінші бөлім

Ұлыммен әңгіме, немесе туған жер туралы толғану	7
Бір биігі Елімнің	13
Сурет сыры	15
Уақыт үні (Лирикалық поэма)	17
Былғары етік	31
Игі тілек (Толғау)	33
Айтыңдаршы, Адамдар	37
Октябрьді жырлаймын (Толғау)	39
«Тыңды» оқығанда (Толғау)	42
Шалқыма	47
Шынымды айтсам	50
Арқаға	51
Шынарбек	52
Ұстаз	55
Әке көңілі	56
Биші қайыңдар	57
Таулар	58

Екінші бөлім

Уа, ағайын	61
Сөз деген құдірет	62
Жақсылық пен жамандық	64
Жаныма кейде батады	66
Өлеңді қайтып жазамын	67

Мұрсат бер	68
Дәрігер	69
Мен ақынмын ба	70
Қыс	71
Кейде бір	72
«Бірде кеншімін»	73
«Көрмегелі»	74
Іздеп келем	75
Соңғы қоңырау	76
Шашу	78
Қасымға	80
Аққу ақын	81
Тілші	82
Өлшем	84
Бәрі де бізден қалады	85
Сүйе қалсам	87
Көктем келді	88
Достарым-ау	89
Қандай бақыт	91
Даралық	92
Көрген түстей	93
Көңіл қартаймайды	95
Мен қырықтамын	96
«Алтыным бар»	97
Шежіре тау	98
Қимай кетіп барамын	100
Айналайын	102
Самал көл	103
«Өлең жазбайтын күндерім бар»	104

Үшінші бөлім

Бұла дәурен	107
Жыл құсы	109
Сағыныш	110
Бақ құсым сен бе едің	111

«Сен билеп жүрдің»	112
Көктем	114
Ботакөз	115
Жас әже	117
Махаббат балладасы	118
Ақын қыздың әзіліне шын жауап	121
Құрбы әзілі	123
«Кір шалғандай көңіл көзі...»	125
Қинайды екен	126
Менше сүй	127
Махаббат	128
Көз алдымда жүр, гүлім	129
Көзің қандай	131
«Мөлдір көзің»	132

ЕСЛЯМ ЗИКИБАЕВ

БЕЛАЯ ГЛАДЬ

Стихи и поэма

Редактор А. Кадырбаева. Художник А. Шоинбаев.
Худ. редактор Т. Ордабеков. Техн. редактор М. Злобин.
Корректор С. Бектлеуова.

ИБ 1555.

Сдано в набор 04.03.80. Подписано в печать 26.08.80. УГ 14319. Формат 70X90/32. Бум. иллюстрационная. Журнальная рубленая гарнитура. Печать офсетная. Печ. л. 4,25. Усл. п. л. 4,97. Уч.-изд. л. 4,1. Тираж 5000 экз. Заказ № 407. Цена 65 коп.

Издательство «Жазушы» Государственного комитета Казахской ССР по делам издательств, полиграфии и книжной торговли, г. Алма-Ат 480046, пр. Абая, 143.

Фабрика книги производственного объединения полиграфических предприятий «КИТАП» Государственного комитета Казахской ССР по делам издательств, полиграфии и книжной торговли, 480046, г. Алма-Ат пр. Гагарина, 93.